

Hrant Dink

OCAK 2019 / ÖZEL SAYI

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

DuvarDibi Dergi Hrant Dink özel sayısıyla yayında...

Bu sayımıza katkıda bulunanlarsa şöyle; Ali Duran Topuz, Murat Sevinç, Karin Karakaşlı, Filiz Gazi, Ülkü Doğanay, Zerrin Kurtoğlu, Yemen Cankan, Halûk Sunat, Hakan Bakırcıoğlu, Aydın Selcen, Volkan Ağır

Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Yayın Tarihi: Ocak 2019

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Ali Duran Topuz, Murat Sevinç, Karin Karakaşlı, Filiz Gazi, Ülkü Doğanay, Zerrin Kurtoğlu, Yemen Cankan, Halûk Sunat, Hakan Bakırcıoğlu, Aydın Selcen, Volkan Ağır

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Bu sayıda...

6

Hrant Dink'in yüzü ve
Ermeni nefreti

13

Briket ile örülmüş duvar...

17

Sevgili ölülerle zaman

20

'Bu kadar ayan beyan devletin işin
içinde olduğunu anladığımız cinayet
hatırlamıyorum'

29

Emine Ocak, Hrant Dink,

Tahir Elçi, buradayız!

32

Hrant'la ve Hrant'ta dile gelen

Bu sayıda...

36

Hrant Dink merhaba!

39

'Parrhesia': Hakikati dillendirme sorumluluğu ve cesareti

44

Hrant Dink cinayetinden

55

önce neler yaşandı?

Yasaklara uygun yazı

57

Ahparig! Pas at...

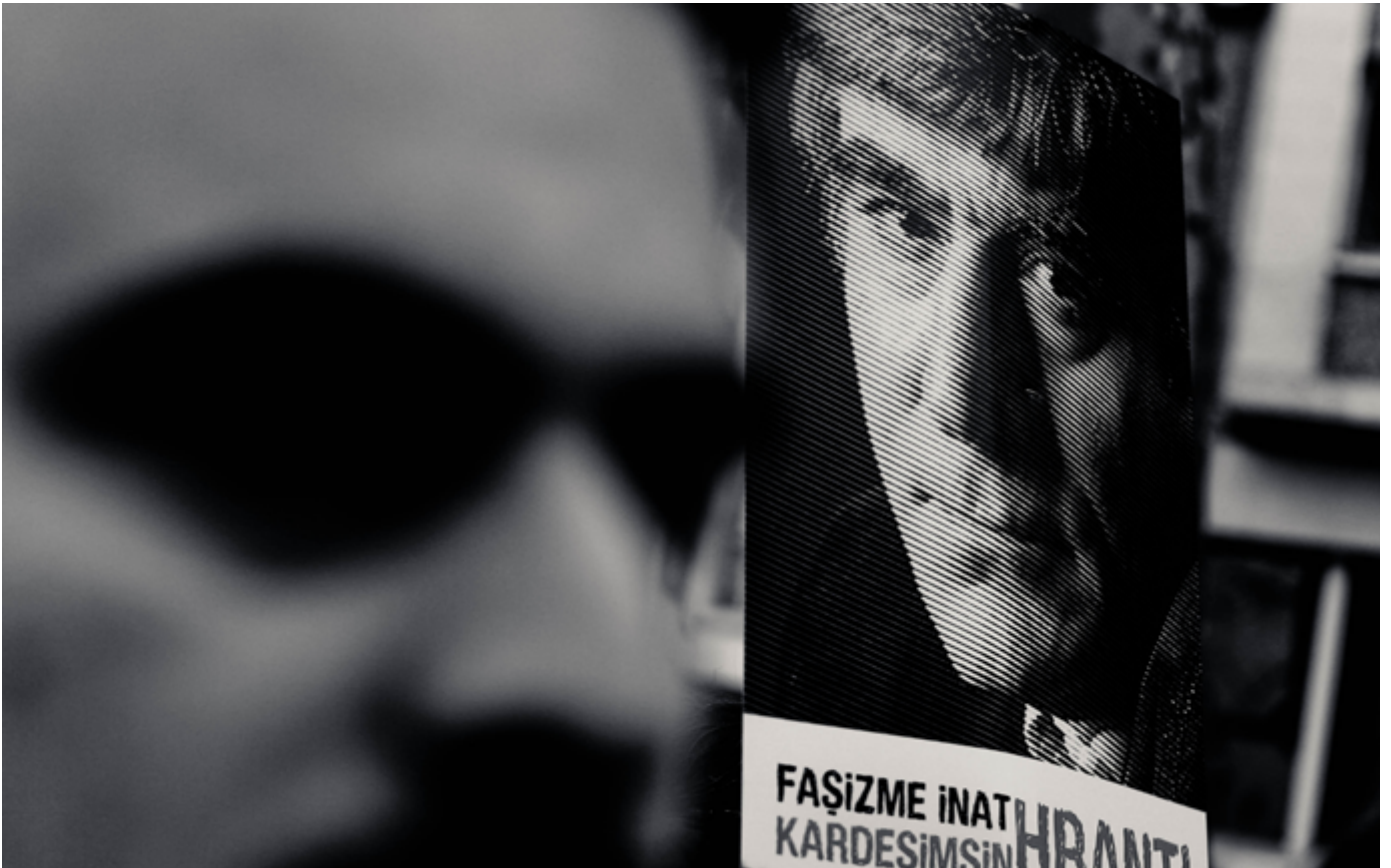
60

Kitaplarda 'Hrant Dink'

Hrant Dink'in yüzü ve Ermeni nefreti

Dink cinayeti 10 yıldır aydınlanmadı. Her kritik eşikte failer değişti: Ergenekon. Yok aslında FETÖ... Fakat cinayet, 2004'ten bugüne kadar gelen iklimin ürünü. O iklime bakınca, nöbetleşe birbiriyle boğaz boğaza da gelenlerin ortak bir nefreti öne çıkıyor: Ermeni nefreti...

Cinayeti gördük. Cinayeti gören herkes gibi iki kapı açıldı: Katilin yanında olmak, maktulün yanında olmak. Giderek, katilin yerinde olmak, maktulün yerinde olmak.

*

“Beni görünce irkildi.”

Ogün Samast, işlediği cinayete ilişkin ilk ifadesinde bunu söyledi. İrkildi? “Güvercin tedirginliği” yaşadığını söyleyen birinin “irkilmiş” olması muhtemel. Fakat, Ogün Samast'ın bunu hissetmiş

ALI DURAN TOPUZ

olması mümkün mü? “Beni görünce...” diyor, demek ki bakışmışlar. Yüz yüze gelmişler. Ve bir “irkilme”den söz ediliyor.

“Arkasından...”

“Yüz” Emmanuel Levinas için etik ilişkinin başlama sebebi, başladığı yerdir. “Öldürmeyeceksin” emri, yüzde yazılıdır, yüzden seslenir. Levinas’ın yüzü “konuşur” çünkü. Hrant Dink’in arkadan vurulması, yüzün Levinasçı değerinin alameti olsa gerek.

ÖLDÜRMEYECEKSİN EMRİNİ KARARTAN İKLİM

“Yüz yüze bakacağız”, iki kişi arasında sorun çıktığında işlerin daha da karışmaması için dilsel ve belki de fiili şiddetin azaltılması uyarısını içeren bir Türkçe deyim. Yüz yüze bakacaksak, dilimize, sözumüze, hareketlerimize dikkat etmemiz gerekir.

Yüz, bu önemli şey, etik ilişkiyi kuracak kadar etkili şey, bir cinayet anındaki bakışmada neden hiçbir etki göstermez? Ogün Samast, o zaman 17 yaşında biri (kanunen çocuk) olarak nasıl “yüz”deki emri almaz? Rakel Dink’in sözünü ettiği karanlık mı buna engel olan? Öyleyse nedir o karanlık? Etik ilişkiyi kesen, yasayı, temel yasayı çiğneten karanlık? “Öldürmeyeceksin.”

İrkildiğini, yani güvercin tedirginliği, yani ıstırabını görmüş ama önemsememiş katil. Oysa: “İstıraplı bir yüz buyruk, hususî edime ilişkin bir emir tebliğ eder; ‘beni öldürme’, ‘beni ağırla’...” (Adaletin Yüzü: Başkılığın Hukuk Kuramı; Costas Douzinas – Ronnie Warrington, Çev. Rabia Sağlam – Kasım Akbaş)

Aynı Levinas, “kendiliğinden ölüm”den bile herkesin sorumlu olduğu bir yan bulur. Ölüm bu kadar kritikken, cinayeti bu kadar kolaylaştıran şey ne peki? Yüzle yüz arasındaki o perde? Emrin duyulmasını engelleyen sağırlığın kaynağı? Hem kör hem sağır olmak gerek cinayet için.

*

Evet. Bir perde gerek bunun için yüzün görülmesini engelleyen ve bir de gürültü, sesin, emrin duyulmasını engelleyen.

Bir öfke. Bir nefret. Ve bir de fedakarlık: Bir katil olarak yaşama devam etmeyi göze aldırarak bir fedakarlık.

*

BİLMİYEN BİR TEK HRANT DİNK!

Hrant Dink öldürüldükten 12 gün sonra Radikal’de bir haber çıktı. Demet Bilge Ergün ve Timur Soykan, cinayet heyetinin de içinden çıktığı Pelitli’ye gitmiş, herkesle görüşmüşlerdi. Hal

//

İrkildiğini, yani güvercin tedirginliği, yani ıstırabını görmüş ama önemsememiş katil. Oysa: “İstıraplı bir yüz buyruk, hususî edime ilişkin bir emir tebliğ eder; ‘beni öldürme’, ‘beni ağırla’...” //

Dink (ve Sevag) cinayetlerinin çözümsüz kalmasına yol açan şey, öncelikle cinayeti hazırlayan ideolojik-inançsal iklimdir. Bu iklimin hazırlayıcıları, sürdürücüleri, öfke ve nefreti Ermeni adı üstünden, Ermeni adı eşliğinde hazır tutar: Soykırım diyen herkes suç işlemektedir, müfteridir, bu kafaya göre. Soykırım, bir "Ermeni yalanı"dır.

başlıkta ayan beyandı: "Dink'in vurulacağını Pelitli'de polis hariç herkes biliyormuş." Hem de ne bilme: Tetiği Ogün Samast'ın çekeceği bile biliniyormuş.

Bir esnaf, aylar önce konuşmuş: "Hayal, Ogün Samast'a bir Ermeni'yi öldürtecekmiş."

"Bir Ermeni."

Soruşturma yürüdükçe faillik ağları birbirine girse de, her şey apaçtı: Bir kasaba her şeyi biliyordu. Cinayet heyetinde adı geçenler, polislerle ve jandarmalarla temas içindeydi. "Güvenlik güçleri" biliyordu. Amirleri biliyordu. Mülki amirler biliyordu. Bildirimler yapılmış, ihbar dolaşmış, yazışmalar olmuştu. İstanbul duymuştu. "Bir Ermeni"nin Hrant Dink olduğunu İstanbul da iyi biliyordu.

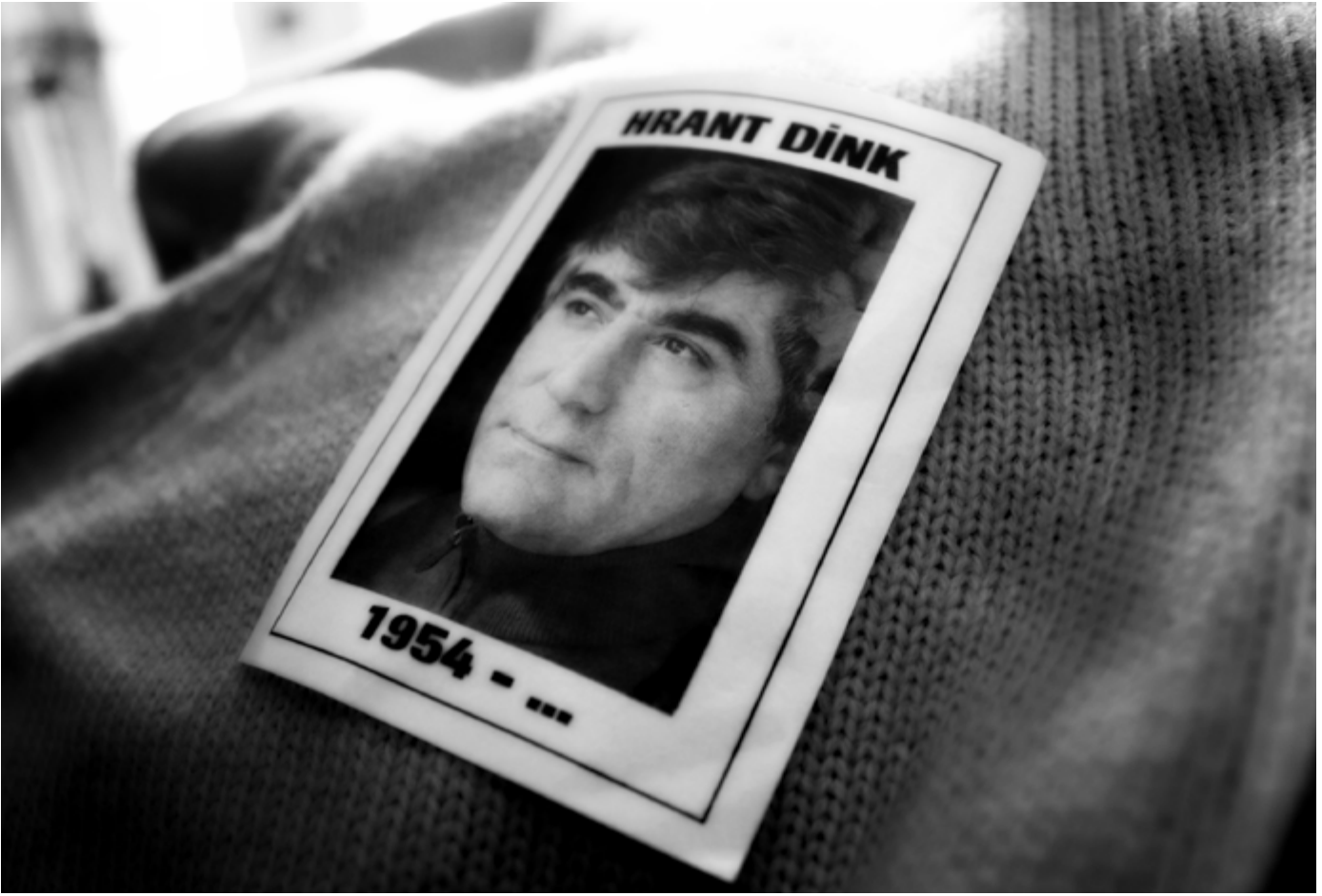
'MİLLİYETÇİ DUYGULAR...'

Katili yakalayanlar, bayrakla poz verdiler. Bayrak? Cinayette bir kişi değil, bir "Ermeni" öldürüldüğü içindi, elbette. Katilin yüzü görmesini engelleyen ilk perde. Pelitli'de neredeyse tezahüratlar eşliğinde hazırlanılmış bir cinayetin işlenmesinden sonra, katile ulaşan "güvenlik güçleri"nin en temel ideolojik sembollerden birini görünür kılmayı akıl edebilmeleri, tezahüratın sürmesi, yüzü görmeyi engelleyen, bakışı buğulandıran, nefreti olağan, öfkeyi haklı, fiili doğru bulan ideolojik halenin kendisidir.

Dink (ve Sevag) cinayetlerinin çözümsüz kalmasına yol açan şey, öncelikle cinayeti hazırlayan ideolojik-inançsal iklimdir. Bu iklimin hazırlayıcıları, sürdürücüleri, öfke ve nefreti Ermeni adı üstünden, Ermeni adı eşliğinde hazır tutar: Soykırım diyen herkes suç işlemektedir, müfteridir, bu kafaya göre. Soykırım, bir "Ermeni yalanı"dır. Ogün Samast'ın cinayetten hemen sonra, "milliyetçi duygularla bu suçu tek başına işlediğini" ilan eden dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah örneğin, Dink'in kendisi, milliyetçi duygular ve cinayet arasında makul bir bağ olduğunu ilan ediyordu. Milliyetçi duygular cinayet işlemeye sebebiyet verebiliyorsa, kamu görevlileri niye yargılansın, bunu açıkla ve bitti. Cerrah ancak yargıdaki uzun mücadelelerin de etkisiyle, AİHM'nin devreye girmesi ve en önemlisi de FETÖ darbe kalkışmasının yarattığı atmosferle yargıç karşısına oturabildi.

*

Pelitli'den öncesine de gidiyor tezahürat: Agos'ta 2004'te çıkan (Sabiha Gökçen Ermeni asıllı olabilir) haberin ardından, tabii ki Hürriyet gazetesinin haberi manşete taşınmasının ardından Hrant Dink aleyhine başlatılan kampanyalar, açılan ağızlar (Genelkurmay derhal yaptı kınamasını), ardından Dink'in yazılarına açılan davalar, çıkan mahkûmiyet ve mahkumiyetin kesinleşmesi...

Cinayeti gördük. Devlet de gördü. Hani şu günlerde tartışıyoruz ya yasama, yürütme yargı diye. Üç güçten oluşan devlet. Yargı, cinayeti gördü mü? “Kırlı kan” yazısını mahkum ederken, devlete, kurumlara, Türklüğe vs hakareti suç sayan 301’i işletirken, ne yapıyordu yargı? Davadan sonra ne yapıyorsa onu: Yüzün görülmesini engelleyen mekanizmayı ve o mekanizmaya inanmış kadroları koruyup, kalanını koyveriyordu. Üstelik...

ANKARA’NIN KARANLIK DEHLİZLERİ

Üstelik, şimdiki cumhurbaşkanı, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, AK Parti hükümetinin döneminin yetkilileri, cinayeti gördüler. Koşa koşa Dink hanesine gittiler. Cinayete ortak olmak istemiyorlardı. Sözler verdiler. Aydınlatılacaktı. “Ankara’nın karanlık dehlizlerinde...” kaybolmayacaktı...

Hrant Dink cinayeti, devletin hiç de kudretsiz olmayan yetkililerinin bu aleni ve samimi olarak anlaşılması için her gereğe uyan jestleri eşliğinde gelen açıklamalarına rağmen neden aydınlatılmadı?

Kestirmeden söyleyelim: Ermeni düşmanlığının bürokraside ve toplumdaki kesişim kümesinin büyüklüğünden. Bu düşmanlığın katmanlarının ve yapılandırıcılarının, bu düşmanlıktan kaynak-

lanan suçları aydınlatma sürecinde rol alacak neredeyse herkesin müktesebatını tamamıyla belirlemiş olmasından.

Cinayetin işlenmesine yol açan inanç, ideoloji ve onun getirdiği teşkilatlanmalar, cinayetin aydınlatılmasını da engelleyen inanç ideoloji ve teşkilatlanmalardır.

MUTLAK KÖTÜ: ERMENİ

Dink cinayetinin aydınlatılması, Ermeni meselesinin “aydınlatılması”ndan bağımsız düşünülemez ve çözülemezdi, öyle düşünülmediği için de çözülmüş olmadı zaten. Bu aydınlatma da “yüzün” görülebilmesi ve yüzdeki ağızdan çıkan sözün dinlenebilmesi ile başlayabilir. “Soykırım” sözünün. Madem ki “bir kişiyi öldüren bütün insanları öldürmüş gibi” olur.

Ermeni, şiddetin her yükselmesinde bir hedeftir. Ermeni, şiddeti yükselten her işlemde bir kaynaktır. Ermeni, olumsuzlanan şiddetin doğal faili, olumlanan şiddetin doğal mağdurudur. Bir Ermeni öldürüldüğünde “bir yurttaş ölmüş gibi” yapılamaz, yapılırsa çözülemez. Yargı bunu yaptı: İlk Hrant Dink kararı bunun ilanıydı: Cinayet bir örgüt işi ama bu örgüt terör örgütü değil.

Türk ceza sisteminde tanımı aslında imkansız ve kapsamı çok geniş olan, hemen hemen herkesi kapsama kabiliyeti bulunan “terör” sözcüğünün, Dink cinayetinde kararda olmaması, yargının meseleye nasıl baktığını gösteriyordu: Terör, a) devlet b) millet c) toprak bütünlüğü aleyhine işlenen bir suçtur. Dink, “millet”ten değildir.

Önce “Ergenekon”cular vardı: Her yerdeydiler. Hükümeti, iktidarı devirmek için her pisliği yapıyorlardı. Dink’i de tabii ki onlar öldürtmüştü.

Sonra FETÖ’cüler çıktı: Her yerdeydiler. Hükümeti, iktidarı devirmek için her pisliği yapıyorlardı. Dink’i de onlar öldürmüş, katillerini de onlar korumuştular. Menfur darbe girişimiyle ne kadar düşman olduklarına kim itiraz edebilirdi ki hem?

El hak doğru: FETÖ olarak ? yapılanmanın kötülüklerini kim savunabilir? “Ergenekoncular” a atfedilen suçları kim savunabilir? Fakat Dink dosyası, bu türden bir total fail değişikliğiyle aydınlatılabilir mi? 2004’te başlayan cinayet kumpanyasının her hareketinde faillerin yeri değişse bile kesişim kümesinin büyüklüğü gözden kaçırılabilir mi?

MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU, GARO PAYLAN...

Daha yakın bir zamanda Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, İstanbul’daki bir NATO toplantısında Ermeni heyetinin başkanvekilinin suçlamalarına yanıt verirken deyiverdi: “PKK teröristlerinin içinde Ermeniler var.”

//
Türk ceza sisteminde tanımı aslında imkansız ve kapsamı çok geniş olan, hemen hemen herkesi kapsama kabiliyeti bulunan “terör” sözcüğünün, Dink cinayetinde kararda olmaması, yargının meseleye nasıl baktığını gösteriyordu: Terör, a) devlet b) millet c) toprak bütünlüğü aleyhine işlenen bir suçtur. Dink, “millet”ten değildir. //

[\(Serdar Korucu'nun "Ermeni-PKK" denkleştirmesine ilişkin yazısı için: 'Ermeni PKK'lılar' söylemi ve 6-7 Eylül korkusu\)](#)

Çok daha yakın bir zamanda Garo Paylan, "soykırım" dediği için Meclis'ten (üç oturumluğuna) atıldı. Kürsü dokunulmazlığı? "Öldürmeyeceksin" emrinin duyulmasını ve yüzün görülmesini engelleyen gürültü ve kara perde, kürsü mü tanırmış? 2004'ten çok mu farklı?

*

Anayasa değiştiriyoruz bu günlerde. Sistem. Rejim. Tartışıp duruyoruz. Sistem konusunda anlaşamayanlar, birbirinin boğazına sarılanlar, Garo Paylan konusunda ne güzel anlaşılıyor. Genel Kurmay Başkanı, bir "Ermeni"ye "haddini bildirince" aynı anlaşamayanlar heyeti ne güzel coşuyor. "Misyoner" lafına aynı anlaşamayanlar nasıl da tepki veriyor.

*

Öteki ile birlikte mi yaşanacak, ötekisiz mi?

Mutlak bir ötekisizlik mümkün mü?

Yine Levinas diyor: Öteki üzerinde mutlak iktidar, ancak öldürerek mümkün. Fakat öldürünce, üstünde iktidar arzulanan şey de artık ölmüş oluyor.

Rastgele "öteki"yi konuşmuyoruz, tanımlı "Öteki"ni konuşuyoruz, öldür öldür bitmeyen "Ermeni"yi. Ya öteki ile birlikte, yüz yüze, yüz-deki temel emri dinleyerek yaşayacağız ya da "iktidarımızı kimseyle bölüşme"yeceğiz. Kadiri mutlak olacağız. Kimseyle yüzleşmeyeceğiz. İstıraplı yüzü görmeyeceğiz.

Hrant Dink cinayetine tanıklığın açtığı iki yol, "öteki"ne yönelik her suçta, her fiilde önümüzde açılıyor: Ya katiliz ya maktul. Üçüncüsü, ancak yüz yüze gelebilmekle mümkün. Yüzleşmekle. Adaletle doğru bir adımla. Dink davası, bu davadır.

HEP
HRA
DIINKS

Briket ile örülmüş duvar...

Nereden geldi aklıma şimdi şu duvar! Garip, hatta belki saçma gelecek ama ayın 19'unda, Agos'un binasına asılmış devasa Hrant Dink fotoğrafını gördüğümde hatırladım yine bizim bahçe duvarlarını. Nasıl tarif edebilirim? Anlatabileceğim çağrışımlar var. Bir de dilimin dönmeyeceği, sözcük dağarcığımın yetmeyeceği, betimleyemeyeceklerim...

MURAT SEVINÇ

Neden herkes o duvarın önünde fotoğraf çektirmişti, hâlâ ilgi çekici bir soru benim için. Başka yer mi yoktu, fon mu bulunmuyordu, neden hepimiz o duvarın önünde poz verdik onca zaman? Neden nereye gidersem gideyim, ne kadar uzaklaşırsam uzaklaşıyım hep o duvarın önünde çekilen fotoğraflar geliyor aklıma? Şair diyor ki, "Yeni bir ülke bulamazsın. Başka bir şehir bulamazsın. Bu şehir arkandan gelecektir..." Bu yüzden mi? Şehir hep takip ettiğinden mi? Ne diye aynı briket duvarı ve önünde çekilen fotoğrafları hatırlar insan?

Stüdyoda poz verilen yılların sonuydu çocukluğum. O zamanlar fotoğraf, fotoğrafçıya giderek çekiliyordu. Bizim de var öyle

bir iki pozumuz. Aile fertleri giyinip süslenmiş, takmış takıştırmış, durmuşlar objektifin önünde. Çok güzel görünüyor hepsi. Hele bir ikisi beni benden alıyor, yalan olmasın. Birinde anne babam ve abla-
larımın ikisi. Üçüncü nerede Allah bilir. Ankara'da odamın duvarın-
da asılı kaldı uzun yıllar. Briyantın mi, limon mu sürmüş nedir, kalıp
gibi duruyor babamın saçları. Annemin başı kapalı ama o yıllarda
biraz perçem görünüyor önünde. Köyden kente göçmüşlerin dizde
pardösülü dönemi; kadın akrabaların hepsi böyle. Saçlar kapalı fakat
tam da değil. Dindarız, muhafazakarız, örf adetlere bağlıyız ama
şehirdeyiz de. Biraz da şehirli olmak, uyum sağlamak gerek, 'asri-
leşmek' dediğin çaba gerektiriyor. Babam Haydarpaşa'ya indiğinde
ilk kez, Beyoğlu'na gidecekmiş, Ağa Cami'nin yakınında bir terzinin
yazıhanesinde kalmak için. Boynuna kravatı takmışlar, Beyoğlu'na
böyle çıkılmaz diyerek! O kravat, okuldaki çalışma masamın sol
çekmecesinde kaldı yıllarca. Açıp bakıyordum arada sırada. Özelli-
kle çok yorgun ve kızgın hissettiğim zamanlarda, benim için köyden
şehre göçün, haliyle 'direncin' sembolü olan o kravata bakmak iyi
geliyordu. Her gün o terzi dükkanından kilometrelerce yürümüş
çalıştığı yere. Gece de dönüp orada uyumuş, hanımıyla kızlar İstan-
bul'a gelip de ev tutana dek. Nereden geldim şimdi bu hikâyeye?!
Evet, babamın amcamlarla çektiği fotoğraf. İki kardeşini yanına
alıp üç erkek kardeş fotoğraf çektirmişler. Arkasına da duygusal bir
şeyler yazıp köye göndermişler, ana babaları gurur duysun diye.
Nasıl şık ve yakışıklı üç kardeş. Hepsinin saçı parlıyor. Takım elbise
giymiş köylü çocukları. Şehri kendine benzetme dönemi değil daha,
geldikleri mekâna uyum sağlama yılları.

İşte yıllar sonrasında, ben daha epey küçükken fotoğraf makinesi
girdi eve. Hatırlıyorum çok ilkel bir şeydi ama işe yarıyordu. Bir
de Sovyet malıydı sanırım, şu tepeden bakılan makinelerden var-
dı birilerinde. Bugün hâlâ çok şık geliyor o fotoğraf makinesi. Bir
akrabamızı ve epey çektiğimizi hatırlıyorum. O tarihten sonra
bir süre daha çok özel günlerde gidildi fotoğrafçıya ve geri kalan za-
manlarda kendi makinemizle çeker olduk artık. Yine de büyük olay
tabii fotoğraf çekmek. Eve gelen kim var kim yok hepsiyle çekiliyor
ve sonucunu günler sonra görüyorsunuz. İşin yoksa çoğaltmak için
sayı hesapla, işaretle ve herkese yaptır. Şimdi düşününce zevkliymiş
aslında. İşte o dönem, evin çeşitli yerlerinde ama özellikle o bahçe
duvarının önünde poz vermişiz. Neden o bahçe duvarı? Muhteme-
len bu yönde verilmiş bir karar filan yok! Her yerde poz verilmiş, sa-
londa, terasta, ama mutlaka bahçede o duvarın önünde. Bahçe evin
arkasındaydı. Şimdi düşününce çok da büyük değilmiş ama o zaman
her şey gibi o da büyük görünüyordu gözüme demek ki. Sonrasında
mutfığa katılan arka balkondan bahçeye bakılıyor. Bahçeden, evin
deposuna açılan bir demir kapı vardı. Hemen her şiddetli yağmurda
o bahçeye, oradan da demir kapının bir türlü kapatılamayan aralık-
larından depoya su dolardı. Garip bir biçimde pek az şey hatırladı-
ğım çocukluktan, o su 'tahliye operasyonları' kalmış aklımda. Depo-
da kömür olduğundan çok da riskli bir durumdu tabii. Bahçeye inen
sel neden engellenemedi yıllarca, hatırlamıyorum. Duvarın hemen
dışında da emme basma tulumba vardı. Oyuncağa benzediğinden

//

Yine de büyük olay
tabii fotoğraf çekmek.
Eve gelen kim var kim
yok hepsiyle çekiliyor
ve sonucunu günler
sonra görüyorsunuz. İşin
yoksa çoğaltmak için
sayı hesapla, işaretle ve
herkese yaptır. Şimdi
düşününce zevkliymiş
aslında. İşte o dönem,
evin çeşitli yerlerinde
ama özellikle o bahçe
duvarının önünde poz
vermişiz. Neden o bahçe
duvarı?

//

//

Hrant Dink'in bir kaldırımında oturmuş güzel fotoğrafı, katledildikten sonraki yıllarda okuldaki odamın duvarındaydı. Sağ üst köşede. Biraz sol altta ise yukarıda söz ettiğim eski aile fotoğrafı vardı. Birbirleriyle hiç ilgisi olmayan insanlar, hiç hesap etmeden aynı duvarda yan yana durdu yıllarca. Ayın 19'unda binanın üzerine örtülmüş o koca portreyi gördüğümde, yoksulluğu ve yoksunluğu tecrübe etmiş Dink'in ifadelerindeki insancılığı düşündüm. Para pulla işi yoktu malum. Bir derdi vardı ve katledilmesinin tek ama tek nedeni, mutlak anlamda dürüst bir insan oluşuydu.

//

olsa gerek tulumbayı hep güzel bir şey olarak hatırlıyorum. Balkondan seyretmeyi çok sevdiğim bahçenin üç duvarı briketle örülmüştü. Sıvasız, çok da düzgün dizilmemiş ya da düzgün örülmüş de olsa her zaman biraz çarpık çurpuk izlenimi veren duvarlar. Duvarların arasında biraz ot çiçek ve malta eriğiyle şeftali ağacı. Çok güzel ağaçlardı ve iyi meyve veriyorlardı hakikaten. Yeşilliğin arasında küçük taşlarla yürünebilecek kısacık yollar. Oraya masa sandalye indirilir, çay kahve içilir, semaver yakılır. Şehrin kenar mahallesinde gecekondudan apartmanlaşmaya doğru giderken, o şehir içindeki betonarme evde hiç olmazsa bir ağaç altında oturabilmenin zevkini tatmak içindi, bahçe. Patatesli börek kokusuydu mesela. Siyah çizgileri olan beyaz plastik toptu. Pazardan alınmış Mekap marka ayakkabılardı. Yıllar sonra bu marka spor ayakkabılar bambaşka bir şeyle özdeşleşti Türkiye'de. Oysa o zaman pazardan alınabilecek, bizim mahallede hayali kurulabilecek 'en baba' pabuçtu. Akabaydı arka bahçe. Kalabalıktı. Birlikte içilen çaylardı. Su böreği idi ve kakaolu kekti. Anne babaydı. Ama o sıvasız briketler, sanırım en çok da mensup olunan tabakanın alameti idi. O günlerde hiç bilmediğim, anlamadığım bir dahil olmanın, ait olmanın alameti idi. Belki de bu nedenle her sıkıntı, her güçlük, her yoksulluk ve her hüznü insan hikâyesi o duvarları hatırlatıyor bana. Gördüğüm her sıvasız duvar. Nereye gidersem gideyim, şehri bilemem ama o bahçe duvarı da beni takip ediyor. Çoğumuza fon olan, sıvasız bahçe duvarı. Misal, çeyrek yüzyıl önce Londra'da, aylarca kendi dilimi konuşan birileriyle iletişim kurmamışken, gittiğim bir kaç katlı kitapçının bir koridorunda üzerinde 'Turkey' yazan turistik kitabı karıştırıp içinde Beyazıt'taki Bakırcılar Çarşısı'nda bakır döğen bir yaşlı adamın fotoğrafını babama benzetip ağladığımda da, aklımda o bahçe ve briketten duvarları vardı...

Nereden geldi aklıma şimdi şu duvar! Garip, hatta belki saçma gelecek ama ayın 19'unda, Agos'un binasına asılmış devasa Hrant Dink fotoğrafını gördüğümde hatırladım yine bizim bahçe duvarlarını. Nasıl tarif edebilirim? Anlatabileceğim çağrışımlar var. Bir de dilimin dönmeyeceği, sözcük dağarcığımdan yetmeyeceği, betimleyemeyeceklerim. Hrant Dink'in bir kaldırımında oturmuş güzel fotoğrafı, katledildikten sonraki yıllarda okuldaki odamın duvarındaydı. Sağ üst köşede. Biraz sol altta ise yukarıda söz ettiğim eski aile fotoğrafı vardı. Birbirleriyle hiç ilgisi olmayan insanlar, hiç hesap etmeden aynı duvarda yan yana durdu yıllarca. Ayın 19'unda binanın üzerine örtülmüş o koca portreyi gördüğümde, yoksulluğu ve yoksunluğu tecrübe etmiş Dink'in ifadelerindeki insancılığı düşündüm. Para pulla işi yoktu malum. Bir derdi vardı ve katledilmesinin tek ama tek nedeni, mutlak anlamda dürüst bir insan oluşuydu. Barışçıl ve hakikaten dürüst oluşu. Malatyalı Hrant Dink, dürüst, açık sözlü, kurulu düzeni ürkütecek kadar açık sözlü ve dirençli olduğu; memleketini terk etmek istemediği için katledildi, herkesin gözleri önünde. İyi bir insan olduğu için. Kendisinin söylediği gibi, bu topraklarda gözü vardı ama alıp götürmek için değil, en dibine girmek için.

O fakülte duvarındaki bakışı, hiçbir zaman karşılaşmadığı insanlarla, diğer iyi kalpli insanlarla bir aradaydı yıllarca. Zihnindeki çağrışımları tam olarak tarif edemiyorum şu an ne yazık ki. Bir gün Hrant Dink'in Malatya'da doğduğu evle ilgili bir şeyler okumuştum, yanında fotoğrafı da vardı. Okuduğunuz yazının ilk cümlesinden bu yana o evin görüntüsü, duvarları gözümün önünde. İşte bizim bahçenin duvarları ile Malatya'daki o evin sıvalı duvarı andırıyor birbirini. Yok hayır, görüntüleri değil, hissettirdiği duygu buna neden oluyor. Çağrıştırdığı. Bu yüzden sanırım Dink'in doğduğu evden söz etmek için, bizim bahçenin briketle örülmüş duvarlarını ve önünde çektirdiğimiz, çektirilen fotoğrafları anlatmak istedim.

Dedim ya, bazen gerekli sözcüğü, sözcükleri bulamıyorum, istediğim gibi anlatamıyorum. Bu yazı bu kadar oldu işte... Hrant Dink bir fotoğraf, görüntü ve ses, onu sevenler, özlemle arayanlar için. Bizim duvar da yok artık. Bahçe de. Ağaçlar da. Briketlerin önünde fotoğraf çektirenlerin bir kısmı, yüzlerinden ve belleğimize degen seslerden ibaret. Giderek silikleşen hayalleri ile. O hayallerde, yoksulluk, mutluluk, iyilik, direnç ve kanaatkârlık var...

Sevgili ölümlerle zaman

Hrant Dink'in ve Tahir Elçi'nin katledilişi milat oldu. Kötünün aleni ilanıydı. Mücadele yeniden başladı. Eksilen yanlarımız hep uğuldadı ama işte devam etmek lazımdı. Öte türlü cinayete ortaklığı.

Edip Cansever'in 'Dökümcü Niko ve Arkadaşları' eşliğinde yol alıyorum günün içinden. Nerelerine takıldığıma bakarak yakalıyorum kendimi. Nasılsın diye sorduklarında cevap veremediklerimi. Buluyorum.

*"saat dersiniz artık kaç gösteriyor kimbilir
ölülerimizi saymazsak kaç gösteriyor"*

Tahir Elçi'nin birinci ölüm yıl dönümü. Ölülerini olanlar zamanın akrep ve yelkovanını o yokluktan bilir artık. Geçmeyen, bir günden diğerine biteviye yinelenen zamanı. Gökçer Tahincioğlu'nun "Tahir'siz bir yıl" başlıklı yazısı eşliğinde yol alıyorum günün içinden. Hrant'sız on yıla yaklaşıırken.

Saat durduğu 'ana götürüyor Tahincioğlu önce: "Diyarbakır Ba-

KARIN KARAKAŞLI

“ İyilik zor mesai. Hele de kötülüğü, zulmü sistem kılmışsanız, iyilik tahammül edilmez bir tehdit. Yok edilesi bir canavar. Nasıl da acılaşmıyor bazı insanlar değil mi. Nasıl da eksilmiyor. Öfkelerini de vakarla taşıyorlar. Yıkmaya değil inşaya talip oluyorlar her seferinde. Ve siz elbette hep onları seçiyorsunuz hedef diye. Sevmekten hiç vazgeçmeyenleri. Kötülüğünüzün üzerine yılmadan koca bir çarpı işaretini çizenleri.”

rosu Başkanı Tahir Elçi, 28 Kasım 2015’te, Dört Ayaklı Minare’nin altında yaptığı basın açıklamasında şöyle diyordu: ‘Şu anda içinde bulunduğumuz Diyarbakır’ın tarihi Suriçi bölgesi 9 bin yıllık geçmişe sahip. Bu alan içerisinde surlar, camiler, kiliseler ve daha başta tarihi yapılar bulunmaktadır. Diyarbakır ismiyle en çok anılan, zihinlerimizde en çok sembolize olan Dört Ayaklı Minare’yi ne yazık ki iki gün önce şu an da gördüğünüz gibi ayağından vurdular...’ Bu sözlerinden birkaç dakika sonra Tahir Elçi’yi, ayaklarından vurulmuş Dört Ayaklı Minare’nin gölgesinde vurdular.”

ÖLÜM KORKUSU

Geliyorum diye bağırın cinayetleri biliyoruz. Hedef göstermeler ve yargı kapanları ile bunaltılan canların itelendiği o son noktayı. Sonrasında devredilen dosyaları, yalan raporları, sümen altı edilen ihbarları hepsini biliyoruz. Ve Türkan Elçi, bir insan hakları savunucu ve avukat olarak çokların acılarına ortak olan, işkenceleri ifşa eden, yaraları saran, hesap soran sevgili eşinin adıyla, varlığıyla, yokluğuyla özdeşleşen Dört Ayaklı Minare’nin sembolik anlamını paylaşıyor bizlerle. Duymak isteyenlerimizle: “Eskiden ailece oraya doğru yürürken kendimize ait hissettiğimiz bir şehrin kalbine, ruhu-na doğru yürümenin sevincini yaşadık. O sevinci elimizden aldılar. Bir toplumu yok etmenin en etkili yolu; tarihini, tarihi eserlerini yok etmektir. Tahir’i endişelendiren, harekete geçiren mevzu da asıl burada yatıyor. Bir mekâna ölüm kokusu sinmişse orayla barışmak da biraz zor.”

Edip Cansever’in ‘Dökümcü Niko ve Arkadaşları’ eşliğinde yol alıyorum günün içinden.

“insanları tanımlıyorum ben, ölçüm o insanların iyiliklerinden şehirleri tanımlıyorum ben, ölçüm o şehirlerin büyülerinden söze uymayan bir şeyim, tanrıya uymayan bir şeyim de ondan

...

ben sarı kanlı bir ağaca benziyorum burada sonra ben ve bütün iyilikler kırmızı bir boyayla duvara sürülmüş bir çarpı işareti gibi duruyoruz ve bu çarpıyı gezdiriyoruz sırtımızda ayrıca.”

İyilik zor mesai. Hele de kötülüğü, zulmü sistem kılmışsanız, iyilik tahammül edilmez bir tehdit. Yok edilesi bir canavar. Nasıl da acılaşmıyor bazı insanlar değil mi. Nasıl da eksilmiyor. Öfkelerini de vakarla taşıyorlar. Yıkmaya değil inşaya talip oluyorlar her seferinde. Ve siz elbette hep onları seçiyorsunuz hedef diye. Sevmekten hiç vazgeçmeyenleri. Kötülüğünüzün üzerine yılmadan koca bir çarpı işaretini çizenleri.

SEVGİDEN KORKMAK

Hrant Dink'in ve Tahir Elçi'nin katledilişi milat oldu. Kötünün aleni ilanıydı. Mücadele yeniden başladı. Eksilen yanlarımız hep uğuldadı ama işte devam etmek lazımdı. Öte türlü cinayete ortaklıktı.

*“ve uzun gecelerde ve çocuklar görürlerken kendilerini
ve sokaklar bir aydınlık gibi düşerken sokaklıklarına
ve siyah halelerle başımızdaki vardık ki, biz bunu anlatacağız
duvar duvar çizilmiş çarpı işaretleri gibi
biz bunu anlatacağız
sevginin bu ölümcül biçimlerini ve belki.”*

Gazeteler dernekler kapatılırken, Kürt halkı bodrumlarda yakılır, şehirleri dümdüz edilirken, insan suçu sayılan faili meçhullerin, kıyımların dosyaları zaman aşımına uğratılırken, Kürt siyasetçileri, avukatlar, gazeteciler, yazarlar tutuklanırken, seçilmiş belediye başkanları hapisaneye yolları da belediyeler işgal edilirken, çınar Ahmet Türke dokunulurken, akademi çatırdarken, memurlar ihraç edilirken, işçiler kaza adlı cinayetlerde ölürken, çok acıyken, çok öfkeyken, çok mücadeleleyen hem sevgini bu ölümcül biçimlerini anlatıyoruz. Unutmamak için ismimizi.

*“ve ne yapsak bu iri, bu güçlü, bu cehennem yüklü gövdeyi
böyle tek olmaktan korkunç güçlenen
ve kendi saldırısıyla yok ettiği kendini
bir parçalanış, bir yitiş
olabilir mi -zaman geçti mendirekteki korkunç leke duruyor
acılar dinlendi, yeniden başlamalıyız-”*

Tarihin tekerrüründen acıları yeniden yaşatmayı anlıyorlar, ne edelim. İnsan olmaktan başkasını nasıl becerelim. Böyle zamanlarda bir inattır yaşamak. Kendine ve sözüne sadık kalmak. Ölülerini sırtlamak. Önce iyice bir demleriz acıları. Sonra yeniden yola düşeriz. Çok güçlü ya da çok cesur olduğumuzdan değil Başka türlü yaşamayı bilemediğimizden.

//

**Tarihin
tekerrüründen acıları
yeniden yaşatmayı
anlıyorlar, ne edelim.
İnsan olmaktan
başkasını nasıl
becerelim. Böyle
zamanlarda bir inattır
yaşamak. Kendine ve
sözüne sadık kalmak.
Ölülerini sırtlamak.**

//

'Bu kadar ayan beyan devletin işin içinde olduğunu anladığımız cinayet hatırlamıyorum'

Agos gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Yetvart Danzikyan, Hrant Dink'in yakın tarihte tanınan, gazetecilik yapan, edebiyat yazıları yazan, fikir üreten bir aydın olduğunu söylüyor. Danzikyan, Türkiye'de Uğur Mumcu, Abdi İpekçi, Ahmet Taner Kışlalı gibi birçok siyasi cinayetin işlendiğini fakat bu kadar ayan beyan devletin işin içinde olduğunu anladığımız bir cinayetin olmadığını dile getiriyor ve Mehmet Açar'ın Güldal Mumcu'ya söylediği "Bir tuğla çekersem duvar yıkılır" lafını hatırlatıyor.

Agos gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink suikastinin üzerinden 12 yıl geçti. Dink suikastıyla ilgili yargı süreci Nisan 2007'de başladı. Davada ilk etapta 12'si tutuklu 18 kişi yargılandı. 2008 ve 2009 yıllarında hazırlanan ek iddianamelerle sanık sayısı 20'ye yükseldi. Ocak 2012'de ise ilk hüküm verildi.

Azmettiricilerden biri olan Yasin Hayal bu süreçte cinayeti Erhan Tuncel ile birlikte planladığını söyledi. Sonrasında Tuncel'in

FILİZ GAZI

19 OCAK 2019

bir dönem Trabzon Emniyet Müdürlüğü için muhbirlik yaptığı ortaya çıktı. Yasin Hayal, "tasarlayarak öldürmeye azmettirmek" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılırken, Tuncel 10 yıl 6 ay hapis cezası aldı ve tahliyesine karar verildi.

Cinayeti işleyen Ogün Samast ise 17 yaşından küçük olduğu için çocuk mahkemesinde yargılandı. 22 yıl 10 ay hapis ceza aldı. Ancak ana davada sanıkların tamamı "silahlı terör örgütü üyeliği" suçundan beraat etti.

Yargılama sürecinin bu ilk aşamasında azmettiricilerin arkasındaki güç Ergenekon'a bağlanmıştı. Türlü yolsuzluk ve rüşvet iddialarının ortaya saçıldığı 17- 25 Aralık 2013 sonrası ise cinayetin arkasında Gülen Cemaatinin olduğu dillendirildi. Kısaca, bir cinayetin arkasındaki failerin kim olduğu sorusu sürece göre değiştirildi.

Akabinde, sanıkların tamamının "silahlı terör örgütü üyeliği" suçundan beraat ettiği yönündeki İstanbul 14'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı, Yargıtay'a taşındı. Mayıs 2013'te, Yargıtay 9'uncu Ceza Dairesi, "örgüt" yönünden verilen beraat kararını bozarak, sanıkların "silahlı terör örgütü" değil, "suç işlemek amacıyla oluşturulan örgüt" üyesi oldukları gerekçesiyle yeniden yargılanmalarına hükmetti ve böylece davanın görülmesine yeniden başlandı.

Nisan 2016'da, kamu görevlileri yani İstanbul ve Trabzonda görev yapan istihbaratçılar ve jandarma görevlileri yargılanmaya başladı. Bir çoğu tahliye edildi. Bugüne kadar 80'in üstünde duruşma görüldü. 500'ü aşkın klasörün olduğu Hrant Dink dosyasında, aralarında Fethullah Gülen ve eski savcı Zekeriya Öz'ün de bulunduğu dördü tutuklu, 85 sanık yargılanıyor.

12 yıl boyunca 3 kez davanın heyeti değişti. Gelinen süreçte sanık sorguları tamamlandı, tanık dinlemelerine geçildi.

Agos gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Yetvart Danzikyan'la süren yargılamada gelinen süreci, Türkiye'de Ermeni olmayı, siyasal cinayetleri, 19 Ocak'da Halaskargazi Caddesi'nde biriken kalabalığa bakınca siyaseten ne düşündüğünü ve daha pek çok şeyi konuştuk.

Agos Ermenice "tohum atmak veya fidan dikmek için açılan oyuk, evlek" anlamına geliyormuş. Gazetenin ismi kimin fikriydi?

Agos'un kuruluş aşamasında olan, yardım eden ekipte idim. 1995- 1996 yıllarından bahsediyoruz. Toplantılar yapıyoruz. Dolapdere'de küçük bir han odasında toplanıyoruz. Bir sürü münakaşanın yanında bir de gazetenin ismi ne olsun diye konuşuyoruz. Epeyce bir zorlandık. "Parev" (Ermenice "selam" anlamında) üzerinde durduk ama içimize sinmedi. Ne yapsak,

ne etsek derken; Ermeniceyi çok iyi bilen Rupen Maşoyan'ın "agos" önerisi geldi. Dediğiniz gibi, tohum atmak için sabanın açtığı yola "agos" deniyor. Hepimizin aklına yattı.

'HRANT DİNK YAKIN TARİHTE BİZİM KUŞAĞIMIZIN GÖRDÜĞÜ BİR AYDINDI'

Birikim'deki bir yazınızda şöyle demişsiniz: "Devlet ve milliyetçi sağ, Ermenileri ve Rumları İstanbul'da kalmış bir avuç muhabbet kuşu gibi sunmaya özen gösterir, bu çerçeveyi sever." Hrant Dink, yakın tarihte bu çerçevenin dışına çıkan ilk isim miydi?

Ben 50 yaşındayım. Bizim kuşağımızda gazetecilik yapan, edebiyat yazıları yazan, fikir üreten biri olarak yakın tarihte bizim kuşağımızın gördüğü bir aydıncıydı. Anadolu'dan çıkmış bir Ermeni aydını olarak Hrant'ı gördük. Soykırım sonrasında kalan Ermeni nüfusunun bir kısmı İstanbul'da toplandılar. Çünkü Anadolu'da yaşamak gitgide zorlaşmıştı. Dolayısıyla 60'lardan sonra Anadolu'da bir Ermeni nüfus kalmadı. Şu an Ermeni dediğiniz zaman İstanbul'da yaşayan Ermenilerden bahsetmek zorunda kalıyoruz. Böyle olunca, devlet ve milliyetçi cenah, Ermenilerden, İstanbul'da kalmış bir avuç azınlık olarak bahsetmeyi sevdiler. Halbuki Ermenilerin esas yaşadıkları toprak Anadolu'du. Bilhassa da Doğu Anadolu. Van, Bitlis, Muş, Kars, Sivas, Kayseri, Diyarbakır... Bunlar Ermeni tarihinin çok önemli merkezleridir. Bilhassa da Muş. 1915 öncesi Anadolu gerek yazı gerek mimari gerek edebiyatta en üretken çağındaydı. 1920'lerden sonra Anadolu'dan Ermeni aydını çıkmamaya başladı. Kirkor Ceyhan, Hagop Mıntzur gibi isimler vardı tabi ama sonrası zamanlar için temayüz etmiş bir Ermeni aydını görmedi bizim kuşak. Bir de Mıgırdiç Margosyan'ı saymak lazım. Özellikle edebiyat alanında çok önemli işler yaptı. Hrant Malatyalıydı. Bu topraklarda hem yerelliğin, hem de çoğulluğun, renkliliğin ispatıydı. Bu duruşunu hiç bozmadı.

'BÜTÜN CUMHURİYET TARİHİ BOYUNCA YÜRÜTÜLEN BİR POLİTİKADAN BAHSEDİYORUZ'

Hrant Dink'in öldürüldüğü 2007 yılında, dönemin Başbakanı Erdoğan "Hiçbir cinayet Ankara'nın karanlık dehlizlerinde kaybolmayacak" demişti. 2014'te ise bir demecinin arasında kendisine yapılan ithamları sıralarken "Afedersiniz bana Ermeni bile dediler" dedi. Böyle bir sarkaç var. Ne denirse densin, Ermeniliğin durduğu yer sabit. Kaç kuşak daha böyle gidecek?

Cevabı hiç de kolay olan bir soru değil. Çünkü biz olaylara kısa kısa dönemlerde bakmaya çok alışkınız. Yani işte Erdoğan dönemi, Özal dönemi, 12 Eylül sonrası, 12 Mart sonrası, Demokrat

//

Soykırım sonrasında kalan Ermeni nüfusunun bir kısmı İstanbul'da toplandılar. Çünkü Anadolu'da yaşamak gitgide zorlaşmıştı. Dolayısıyla 60'lardan sonra Anadolu'da bir Ermeni nüfus kalmadı. Şu an Ermeni dediğiniz zaman İstanbul'da yaşayan Ermenilerden bahsetmek zorunda kalıyoruz. Böyle olunca, devlet ve milliyetçi cenah, Ermenilerden, İstanbul'da kalmış bir avuç azınlık olarak bahsetmeyi sevdiler. Halbuki Ermenilerin esas yaşadıkları toprak Anadolu'du.

Parti dönemi gibi... Geniş kronolojiyle düşünmek gerekiyor. Cumhuriyetin kuruluşuna kadar giden bir olaydan bahsediyoruz. 1915 soykırımından sonra da Ermenileri ve Rumları bu topraklardan uzaklaştırmaya dayalı politika devam etti. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ermeniler, Rumlar, Yahudiler bırakın devlet memuru olmayı bazı özel meslekleri dahi yapamazlardı. Devletin bütün kollarında bu benimsendi. Sırayla gidelim. 1930'larda "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyası, 1940'larda Varlık Vergisi uygulaması 1950'lerde 6-7 Eylül pogromu, 60'larda Rumların sürgün edilmesi, 1971'de azınlık vakıfların elde ettiği mülklerin bir kısmına el konulması, 1974'te Kıbrıs Harekatının yine Ermeni ve Rumlara fatura edilmesi... Bütün Cumhuriyet tarihi boyunca yürütülen bir politikadan bahsediyoruz. Bütün bir toplum Ermenilere karşı düşmanlaştırıldı. Bu düşmanlaştırmaya merkez sağ da iştahla yaklaştı. CHP'de. MHP zaten bu işin içindeydi. Devletin kuruluş mantığını muhafazakarlarıyla, milliyetçisiyle, ulusalcısıyla, merkez soluyla bütün partiler, düşünceler benimsediler. Biz "1915'te Ermenilere bir kötülük yaptık" yüzleşmesi olmadıkça, bu tip sarkaçlar, savrulmalar göreceğiz. Hatırlayalım. Hrant Dink öldürüldükten sonra yüzbin kişi Osmanbey'den Kumkapı'ya kadar "Hepimiz Ermeniyiz, Hepimiz Hrantız" sloganlarıyla yürüdüler. Bu slogan AKP çevrelerini ve merkez sağı rahatsız etti. O dünyanın sinir ucuna dokunmuş bir slogandı. Devletin temeli varsaydıkları çimentoyu kıracak bir şeydi.

'HRANT DİNK MAHKEME SALONUNDA DAHİ FİZİKİ SALDIRIYA UĞRUYORDU'

Öldürülmeden 2 yıl önce Hrant Dink'e "Türklüğü neşren tahkir ve tezyif etmek" suçundan dava açıldı. Bu bir şey anlatıyor mu?

Meşhur 301. madde. Hrant öldürülmeden önce çok etkindi ve bir sürü insan bundan tahkikata uğradı. "Türklüğü neşren tahkir ve tezyif etmek" diye bir şey yarattılar. Çok insanın canını yaktı ama hala daha işliyor. Hrant Dink öldürüldükten sonra 301. maddeden soruşturma açılması Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlandı. Çünkü devlet, 301'den birilerini otomatikman hedef haline getirdiğini fark etti. 2002'lerden beri Hrant Dink'in hedef haline gelmesi için çalışan bir yapı vardı. 301. maddenin de yardımıyla oldu. Her duruşma öncesinde toplanıyorlardı. Agos gazetesinin önünde bir iki defa "Bir gece ansızın gelebiliriz" diye gösteri yapıldı. Hrant Dink mahkeme salonunda dahi fiziki saldırıya uğruyordu. Düşünebiliyor musunuz? Kafasına çakmak atılıyordu. Çok büyük bir eziyetti gerçekten. Yargı süreci de anlamlıdır. Hrant'ın mahkum olduğu yazıda, bilirkişi "suç yoktur" raporu vermesine rağmen mahkeme suç vardır hükmüne vardı. Yargıtay bunu onadı. Sonrasında Agos gazetesi olarak yargıtay üyeleriyle konuştuk. Suçluluk kararını almasaydık, belki terfi de edemeyecektik diyen yargıtay hakimleri oldu.

'SÜREN DAVADA MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI HİÇ SORGULANMIYOR'

Süren dava için fikriniz ne?

İki ayda bir duruşma oluyor, biliyorsunuz. Herhangi duruşmaya gitseniz, ilk yarım saatte anlayacağınız şey şudur: Trabzon Emniyet İstihbarat Şubesi, Şubat 2006 yılında Hrant Dink'in öldürüleceğinin istihbaratını elde etmiş ve İstanbul Emniyet İstihbarat şubesine göndermiş. Bilgi ne? Yasin Hayal grubu, her ne olursa olsun Hrant Dink'i öldürmeye kararlı. Emniyet ayağı 11 ay öncesinden Hrant Dink'in öldürülmek istendiğini biliyordu. Yasin Hayal de öylesine bir kişi değil. 2004 yılında Trabzon'da bir fast-food restoranında altı kişinin yaralandığı bombalamasının faili olan bir kişi. Aynı tarihlerde Trabzon Jandarmasına da böyle bir istihbarat geliyor. Hrant Dink'i öldürmeye yönelik bir yapılanma var diye. Trabzon İl Jandarma Komutanı Ali Öz bu bilgiyi sümenaltı etmekle yargılanıyor. Şu an bir sürü istihbarat görevlisi, polis, bürokrat kimi tutuklu, tutuksuz çoğunluğu da sanık olmak üzere yargılanıyor. Ancak anladığımız şu: Devlet jandarmasıyla, polisiyle, yargısıyla Hrant Dink'in öldürülmek istendiğini biliyordu. Milli İstihbarat Teşkilatı ise hiç sorgulanmıyor. Hrant Dink öldürülmeden önce valiliğe çağrılmıştı ve orda iki MİT görevlisi vardı. Kendisi bir anlamda tehdit edildi. Bu haberlere devam edersen,

//

Ancak anladığımız şu: Devlet jandarmasıyla, polisiyle, yargısıyla Hrant Dink'in öldürülmek istendiğini biliyordu. Milli İstihbarat Teşkilatı ise hiç sorgulanmıyor. Hrant Dink öldürülmeden önce valiliğe çağrılmıştı ve orda iki MİT görevlisi vardı. Kendisi bir anlamda tehdit edildi. Bu haberlere devam edersen, sıkıntı olur anlamında. Dolayısıyla MİT'te işin içerisinde. Hrant'a koruma sağlamayan İstanbul Valiliği de. Ben en basit // şeyleri söylüyorum size.

sıkıntı olur anlamında. Dolayısıyla MİT’te işin içerisinde. Hrant’a koruma sağlamayan İstanbul Valiliği de. Ben en basit şeyleri söylüyorum size.

‘BU KADAR AYAN BEYAN DEVLETİN İŞİN İÇİNDE OLDUĞUNU ANLADIĞIMIZ CİNAYET HATIRLAMİYORUM’

Bir taraftan Türkiye’de çok fazla sayıda siyasi cinayet oldu. Devletin temeli dediğiniz Ermeni düşmanlığının devamlılığı, siyasi cinayetler için de geçerli değil mi?

Uğur Mumcu, Abdi İpekçi, Ahmet Taner Kışlalı, Muammer Aksoy, Çetin Emeç... Saymakla bitmez. Bunların bir kısmında ‘devlet de bu işin içinde olabilir mi acaba’ diye düşündüğümüz oldu. Hatta bu şüpheden ziyade kanaate kadar gitti. Mehmet Ağar’ın Güldal Mumcu’ya söylediği “Bir tuğla çekersem duvar yıkılır” lafı var. Fakat Hrant Dink cinayetine gelene kadar bu kadar ayan beyan devletin işin içinde olduğunu anladığımız başka bir cinayet hatırlamıyorum. Türkiye toplumunu bunun üzerinde düşünmeye davet ediyorum. Devlet politikalarıyla uyumlu olmayan bir Ermeni öldürüldü. Üstelik de diyalogdan yana olan bir Ermeniydi. İnsanları ikna edebilen, sabırla anlatan, şiddetten her zaman kaçınan, Türkiye toplumunun gönlüne hitap etmeye çalışan ve bunu da beceren bir Ermeniydi.

'HRANT DİNK ÖLDÜRÜLMESEYDİ DE SOL İSTEDİĞİ KADAR KAVGA ETSEYDİ'

Agos gazetesinin 19 Ocak'a hazırlığı nasıl oluyor?

Her yılki ruh halimize göre değişen bir gazete çıkıyor. Büyük oranda yargı cephesinde o yıl neler olup bittiğini paylaşıyoruz. Hrant'ın nasıl bir insan olduğunu kendimizce ya da dostlarımızdan rica ettiğimiz yazılarla her 19 Ocak'ta anlatmaya çalışıyoruz.

19 Ocak'da Halaskargazi Caddesi'nde biriken kalabalığa bakınca siyaseten ne düşünüyorsunuz?

Öldürüldüğü günden beri şunu düşünüyorum. Türkiye toplumunun hakikaten çok parçalanmış, her türlü kutuplaşmayı doya doya yaşayan bir siyaset düzlemi var. Solda da böyle, sağda da. Yani solun kendi içinde yaptığı didişmelere bakın, bu konuda bitmek bilmeyen bir iştah var ama Hrant Dink tek başına bütün duyarlı kesimleri birleştiren kişi oldu. Her 19 Ocak'ta bunu görüyorum. Bu bana ne hissettiriyor? Bundan mutluluk duymak mümkün değil tabii. Hrant Dink öldürülmeseydi de sol istediği kadar kavga etseydi. Böyle de bir yanı var ne yazık ki.

Bir yüzleşmenin olması gerektiği sıkça söyleniyor ama ondan öncesinde en azından sol cenahta konuşulmayan mesele kaldı mı?

Sol deyince çok toptancı davranmak istemiyorum. Bu meseleye duyarlı olan gruplar oldu, hiç ilgilenmeyen gruplar da oldu. Ben size çok acı bir şey söyleyeyim. Son on yıldır 24 Nisan anmaları gerçekleşiyor. İlk başta Taksim Meydanı'ndaydı. Şimdi Tünel tarafına inildi. 10 yıl boyunca, kendisine sol bir örgüt olarak tanımlayan bir grup bizi protesto ediyor. "Soykırım yalanı emperyalizmin oyunu" sloganlarıyla. Bizim elli metre ilerimizde duruyorlar. Bu grup Hikmet Kıvılcımlı'ya yakın olduğunu iddia ediyor ki Hikmet Kıvılcımlı aslında bu konuda çok daha açık düşünceli bir isimdi. Düşünebiliyor musunuz? Bu grup her 24 Nisan'da işi gücü bırakıp, bunu protesto ediyor. Solun kafa karışıklığının bunda payı var. İnsan şunu yapmaktan utanır. Daha sonra bu grubu 1 Mayıs'larda en önlerde görüyoruz, karşılaşıyoruz. Bu örneği vermem yeterli olacaktır. Solun bir kısmının düşüncesini milliyetçilik belirlediği için hiç bir şekilde açılım yaşayamıyorlar. Oldukları yerde kalmışlar yani.

'TAKSİCİ ADINI SORDUĞUNDA BİLE GERÇEK ADINI SÖYLESEM Mİ DİYE DÜŞÜNEN İNSANLARIZ'

Bir halkı yekpare olarak sormak biraz tuhaf kaçabilir. Yine de sormak isterim. Hiç bilmeyen birine Türkiye'de Ermeni olmayı nasıl anlatırsınız?

Evet, hiçbir halk yekpare bir bütün olamaz. Ermeni halkı şudur,

//

Son on yıldır 24 Nisan anmaları gerçekleşiyor. 10 yıl boyunca, kendisine sol bir örgüt olarak tanımlayan bir grup bizi protesto ediyor. "Soykırım yalanı emperyalizmin oyunu" sloganlarıyla. Bizim elli metre ilerimizde duruyorlar. Düşünebiliyor musunuz? Bu grup her 24 Nisan'da işi gücü bırakıp, bunu protesto ediyor. Solun kafa karışıklığının bunda payı var. İnsan şunu yapmaktan utanır.

//

Kurtuluş'ta üst katımda oturan 80 yaşındaki teyze içten içe bizim için korkuyor, endişe ediyor. Adres sormak için bile birisi geldiği zaman paniğe kapılıyor, bu gelen kimdir gibisinden. Bu devlet tarafından istenen bir sonuçtu. Ne yazık ki Ermeni toplumunun bir bölümü bu halde. Yine de Hrant'dan ilham alarak bu cendereden çıkmak isteyenler, Hrant'ın hatırasını canlı tutmak isteyenler, boş yere ölmediğini en azından ispatlamak isteyenler hala doğru bildiklerini anlatmaya devam ediyor. Anlatacaklar da...

şöyle bakar konulara, şöyle yaşar demem, diyemem. Fakat tabiki Türkiye'de kalan Ermeni toplumu konuşmanın başında bahsettiğim devletin yüz yıllık baskısına maruz kalmış ve bundan psikolojik olarak kötü etkilenmiş bir halktır. Bu baskı sürerken çok az gruptan ve çevreden yardım gördüler. Bir çok Ermeni kendini ön plana çıkarmak istemez, pozisyon alırken iki kez düşünür. Yani bir taksici adını sorduğunda bile gerçek adını söylesem mi diye düşünen insanlarız. Çünkü ondan sonra ne olacağını bilemezsin. Bu açıdan baktığımızda Ermeni halkının Türkiye'deki yaşayışı biraz varmış gibi ama var olmamış gibi yaşamak. Elbette bütün Ermeniler böyle yaşamıyor ama bir bölümüne sinen korkunun yersiz olmadığını söyleyebiliriz. Bu korkuyu parçalamak, doğru bildiğini söylemek isteyenler var. Hrant da onlardan birisiydi. Bu yüzden öldürüldü. Dolayısıyla şurada bir çıkmaz sokağa giriliyor. "Konuşursan başına bir iş gelir" diyenlere "Hayır, başıma bir iş gelmeyecek" denmesi mümkün değil. Sonuçta soykırıma uğramış, mallarına mülklerine el konulmuş, varlıkları inkâr edilmiş bir toplumdans bahsediyoruz. Kurtuluş'ta üst katımda oturan 80 yaşındaki teyze içten içe bizim için korkuyor, endişe ediyor. Adres sormak için bile birisi geldiği zaman paniğe kapılıyor, bu gelen kimdir gibisinden. Bu devlet tarafından istenen bir sonuçtu. Ne yazık ki Ermeni toplumunun bir bölümü bu halde. Yine de Hrant'dan ilham alarak bu cendereden çıkmak isteyenler, Hrant'ın hatırasını canlı tutmak isteyenler, boş yere ölmediğini en azından ispatlamak isteyenler hala doğru bildiklerini anlatmaya devam ediyor. Anlatacaklar da...

Siz taksiye bindiğinizde isminizin "Yetvart" olduğunu söylüyor musunuz?

O günkü ruh halime bağlı. Uğraşmak zor geliyor. Her seferinde "Peki, bu ne ismi" diye uzuyor. Çok yorgunsam, canım sıkınsa bazen söylemiyorum. Bazı zamanlar "Uydu bir şey gitsin," diyebiliyorsunuz.

Emine Ocak, Hrant Dink, Tahir Elçi, buradayız!

Dilediğiniz kadar “onlar kayıp değil, terörist yakını” deyin... Sözlerinizin gerçeği arayanların ve adaletin her şeye rağmen, hâlâ mümkün olduğunu düşünenlerin nezdinde hiçbir inandırıcılığı olmadığını siz de biliyorsunuz. Bu fotoğraflar sınırlerinizi bozuyor olmalı. Bozmalı da...

ÜLKÜ DOĞANAY

Diğer pek çok şeyin yanında, bu ülkenin henüz ve sadece size ait olmadığını gösteriyor bu üç fotoğraf. Gözaltında kaybedilen evlatlarını ve onların katillerini arayan Cumartesi Anneleri'nin bütün baskı, zulüm ve tehditlerine rağmen Galatasaray Meydanı'nda tam 700 haftadır devam eden eylemlerinin sizleri ne denli ürkütüğünü gösteriyor. Dilediğiniz kadar “onlar kayıp değil, terörist yakını” deyin... Sözlerinizin gerçeği arayanların ve adaletin her şeye rağmen, hâlâ mümkün olduğunu düşünenlerin nezdinde hiçbir inandırıcılığı olmadığını siz de biliyorsunuz. Bu fotoğraflar sınırlerinizi bozuyor olmalı. Bozmalı da... Bu yüzden teker teker ele almaya değerler.

Birinci fotoğraf. Neden buradayım? Gazi olaylarının hemen ardından gözaltına alınan ve cesedi aylar sonra kimsesizler mezarlığında bulunan Hasan Ocak'ın annesi. Hasan Ocak'ın otopsi raporunda tel veya ipe boğulduğu ve yüzünün tanınmayacak şekilde parçalandığı yazıyordu. 27 Mayıs 1995'te Ocak gibi gözaltında kaybedilenlerin aileleri Galatasaray Meydanı'nda oturma eylemi başlattılar. Dönemin insan haklarından sorumlu devlet bakanı Algan Hacaloğlu, gelişmeleri "susma hakkımı kullanmak istiyorum" sözleriyle yorumluyordu. Oğlu için adalet arayan Emine Ocak, 1997'de gözaltına alındı. Ahmet Şık'ın objektifine yansıyan o anda, Emine annenin henüz kır düşmeye başlayan saçlarını aydınlatan güneş, yüzündeki acıyı ve kararlılığı tüm açıklığıyla göz önüne seriyordu. Bakışları uzaklarda bir yere, belki oğlunun katillerinin yakalanacağı ve işkencenin insanlık suçu olarak tanınacağı günlere çevirmişti. Fotoğrafta birkaç kadının (polis) daha yüzleri net biçimde görülüyordu. En öndeki, Emine Ocak'ın kolunu arkasından sağ ve sol eliyle sıkıca kavrayan genç kadın polis, haftalardır ellerinde kayıp yakınlarının fotoğraflarıyla oturmaktan başka hiçbir şey yapmayan ve çoğu kadınlardan oluşan bu kalabalığa müdahale edenlerden biriydi. Merak ediyorum, şimdi hayattaysa ve bu fotoğrafı görüyorsa ne geçiyordur aklından? Belli ki mesleğinin ilk günlerinden birindeydi. Yüzündeki endişe, genişlemiş burun delikleri, yarı açık dudakları, çatılmış kaşları... Bunlar içinde bulunduğu anın dehşetini, amirlerinin verdiği emirleri hakkıyla yerine getirmenin telaşını yansıtıyor olmalı. Ancak benim asıl dikkatimi çeken, bakışlarındaki hüznün, düş kırıklığı ve belki "ben neden buradayım?" diye soran çaresizlik oldu. Sahi, Emine annenin neden o anda, orada olduğu belliydi. 30 yaşında, sorgusuz sualsiz ellerinden alınan oğlunun katillerini arıyordu. Peki o neden buradaydı?

İkinci fotoğraf. Siz neredesiniz? Birincisinin üzerinden 21 yıl geçmiş. Tam 700 haftadır Galatasaray Meydanı'nda elinde oğlunun fotoğrafıyla oturan Emine Ocak gözaltına alınıyor. Sadece aradan geçen yıllar değil belini büküp saçlarını ağartan. Bu bitmek bilmeyen, AİHM'in hak ihlali kararına ve etkin soruşturma yürütülmediği tespitine rağmen hep aynı meydana açılan yolun yorgunluğu var yüzünde. Onu iki kolundan yakalayan kadın polislerin yüzleri kasketlerinin altına saklanmış yarı yarıya. Ciddiler, üzgün oldukları, belki bize göre sağdakinin yaptığından memnun olmadığı söylenebilir sadece bir anlığına bile olsa. Arkada bileğinden yakaladıkları iki kayıp yakınını gözaltına götüreren bir kadın ve bir erkek polisin daha görüntüsü var. Onlar doğrudan objektife bakıyor. İşleri gözaltında kaybedilenlerin yakınlarını gözaltına almak. Bunu yapıyorlar.

Emine anne ise, bu sefer adaletin kazanılacağı uzak geleceğe değil, tam objektifin içine, yüzümüze bakıyor bakışlarına sabitlediği acıyla. Neredesiniz, der gibi.

Üçüncü fotoğraf. Zulme karşı bir arada. Bazen tek bir fotoğraf karesi, sayfalarca yazının, saatlerce dudaklardan dökülen sözün, haykırışın anlatamayacağını göz önüne serer. O tek bir anda, birinci fotoğrafı çeken Ahmet Şık, artık objektifin arkasında değil, tam karşısındadır. Herkesin gözü önünde, bilgisi dahilinde katledilen ve tetikçiler dışındaki failleri hala yargılanmayan Hrant Dink'in oğlu Arat'ı polise vermemek için direnenlerin arasındadır. Kollarını Arat'ın boynundan geçirmiş, ellerini kenetlemiş, "bu sefer olmaz, bu sefer alamazsınız" demektedir adeta. Yanında Garo Paylan, Hrant'ın yadigarı Arat'ın koluna sıkıca yapışmıştır. Serpil Kemalbay, Hüda Kaya Arat'ın etrafında etten duvar örenler arasındadır. Faili meçhullerin avukatı Tahir Elçi de, çerçeveye sığmasa da, oralardadır mutlaka. Meçhul bırakılan kendi katilini arayanların yanındadır. Her zamanki gibi. Galatasaray Meydanı'nda...

Emine anneyi görmeyiz bu karede, ama onun bakışlarına düşen "neredesiniz?" haykırışına yüksek sesle verilen yanıtı görürüz.

Hrant'la ve Hrant'ta dile gelen

Her hafıza gibi Hrant'ın hafızası da geçmişi kendi deneyimlerinin, duyarlılıklarının filtresinden geçirmişti. Hrant'ın filtresi, özgürlüktü, eşitlikti, demokrasiydi... Hrant'ın dili barışın diliydi ve hepimizin dilini, gramerini, imlasını, lügatini etkilemeye, değiştirmeye başlamıştı.

Tam 10 yıl önce, kendisini barışa adanmış bir insan, Hrant Dink, milliyetçilik hastalığına tutulmuş bir tetikçi tarafından başından vurularak katledildi. Hastalığı bulaştıranların ve dahi katil suçunu organize edenlerin yargılanmak bir yana taltif edildiği; ya da şimdilerde, Hrant'ın katledilmesinin, iktidarın artık terör örgütü olarak işaretlediği sabık ortağının suç hanesine yazıldığı 10 yıllık dava sürecinin sonunda gelinen noktada, Hrant hala o kaldırımında yatıyor!

Hrant Dink'i, pek çok insan gibi ben de en çok şu üç kavram eşliğinde yazdım kendi kişisel tarihime: Hafıza, diyalog ve barış. Geçmişin kayıplarını ve acılarını diyalogla aşarak barış içinde yaşamaktı onun özlemi! Çünkü o, unutturulmak istenen ve doğrusu her türlü eğitim ve öğretim aracı kullanılarak unutturulmuş olan trajik bir geçmişin, şimdiki zamanda dile gelen hafızasıydı. Öyle bir hafıza ki hem o geçmişi gün ışığına çıkartıyor; hem de bugünü geçmişin acılarından arındırmaya

ZERRIN KURTOĞLU

//

Hrant'ın filtresi, özgürlüktü, eşitlikti, demokrasiydi. Orada insan vardı, diyalog vardı, barış vardı. Bu filtre, hayata, insanın kapasitesine, yaratma kudretine aşkla tutunan Hrant'ın hafızasının, geçmiş okuma kılavuzuydu ve Hrant'ın, bu topraklarda katledilen bir halkın, kendi halkının o trajik geçmişinden bugüne, diyalog için, barış için, gelecek için güçlü köprüler inşa etmesini sağlamıştı.

//

çalışıyordu. Hrant'ın dediği gibi tehcir ya da katliam ya da kıyım ya da soykırım, her ne adla adlandırırsak adlandıralım Anadolu'nun dört bin yıllık kadim halkı olan Ermenilerin 1915'te uğradıkları Büyük Felaket'ten söz ediyorum.

'BU TOPRAKLARDAN TEKRAR TEKRAR KOVUYORDUK'

Hrant'ın çabası, gayet resmi, gayet milli ve gayet militarist tarih yazıcıları tarafından Türklük ve Müslümanlık filtresinden geçirilerek yazılan milli ders kitapları ile biçimlendirilmiş kolektif-zenofobik hafızamızı, içine tıktırıldığı sığ milliyetçi hücrenin dışına davet etmekte. Çünkü öyle sorgusuz sualsizdik ki kolektif hafızamıza nefret söylemi ile kaydolan Ermenilerle, her sene illerin kurtuluş günlerinde, kendilerinden "çok şükür" kurtulduğumuz düşmanlar, işgalciler olarak biteviye savaşıyor ve onları bu topraklardan tekrar tekrar kovuyorduk. Bu toprakları onlara yar etmemiş olmanın mutluluğu ve kıvancıyla dolarak küçük hücrelerimizde arınıyorduk.

Ama işte, geçmişin hayaletleri Hrant'ın sesi ile bizimle konuşmaya başladığında, bazılarımız duyduğu sesin samimiyetine, bazılarımız yanlış giden bir şeyler olduğuna dair sezgisine, bazılarımız da merakına kapılarak hücrelerimizin dışına çıkıp Hrant'a kulak verdik.

HRANT'IN HAFIZASI

Kuşkusuz her hafıza gibi Hrant'ın hafızası da geçmiş kendi deneyimlerinin, duyarlılıklarının filtresinden geçirmişti. Hrant'ın filtresi, özgürlüktü, eşitlikti, demokrasiydi. Orada insan vardı, diyalog vardı, barış vardı. Bu filtre, hayata, insanın kapasitesine, yaratma kudretine aşkla tutunan Hrant'ın hafızasının, geçmiş okuma kılavuzuydu ve Hrant'ın, bu topraklarda katledilen bir halkın, kendi halkının o trajik geçmişinden bugüne, diyalog için, barış için, gelecek için güçlü köprüler inşa etmesini sağlamıştı. Oysa bizim milli hafızamız, savaşlarla, düşmanlarla, marşlarla örülmüştü ve çok yoksuldu. Oradan dünyaya açılmak, dünyayı kucaklamak mümkün değildi. Ama Hrant'ın sesi, herkesi herkese ve dünyaya davet ediyordu.

Ermenilerin uğradığı soykırım felaketinin anısı ve tarihi Hrant'la birlikte, kamusal bir mesele olarak ifade edilir, tartışılır hale geldi. Hrant'ta dile gelen hafıza, yalnızca unutmaya karşı değil, katliamı kasten karartan resmi hafızaya karşı da güçlü bir direnişti. Çünkü Hrant sözünü, insani değerlere ve insani kapasiteye binaen kurmuş ve bu kapasiteyi harekete geçirmeyi başarmıştı.

KARARTILAN ACILAR

Hrant'ta ve Hrant'la dile gelen, tam da bu yüzden kavramlar değil, onca zaman karartılan ve susulan acılardı! Zira kavramlar, kolaylıkla, olayları ya da geçmişi kendileriyle akılsallaştırarak içine

//

O kayıp Babil'in, birlikte bir gelecek inşa etmenin, birbirinin dilini anlamaktan geçtiğini bilen çocuklarından biriydi. Tanrının, birbirlerini anlamasınlar diye insanların dilini karıştırmasına rağmen, duyguların dili ortaktı. Hrant işte bu dille, vicdanla demlenmemiş bir aklın zulmünden muzdarip olanların diliyle konuşuyordu.

//

kapandığımız hücrelerimizin duvarlarına dönüşebilirdi. Bu yüzden, 1915'te yaşananların adını koymaktan daha değerliydi, yaşayanların ve ölenlerin acılarını anlatmak... Kavramlar insanları birbirinden ne kadar uzaklaştırıyorsa acılar o kadar yakınlaştırıyordu. Acılar insan yanımızı, sahip olduğumuz insani kapasiteyi ve kudreti kışkırtıyordu. Hrant'ın anlattığı hikâyeler, bu yüzden sarstı herkesi...

Hrant o kadar samimi, o kadar sahici ve o kadar sarsıcı bir dille anlatıyordu ki yitik Ermenilerin yitik acılarını, o acılar şimdide görünürlük kazanıyor, şimdide teselli arıyorlardı. Hiç tanımadığımız insanların acılarını paylaşıp, onların yasını tutmayı öğrendik Hrant'la. Umut eden, çare üreten, çıkış yolu bulan insani kudretimizin farkına vardık. Gayet resmi şırıngalarla toplumsal hafızamıza zerk edilen hastalıkların şifasıydı Hrant! Anadolu halklarının gelecekleriyle geçmişleri arasındaki çorak bölgeyi yeşerterek birleştiren bilgesiydi. Çünkü o bu toprakların hakikat ışığıyla döllen ilâhî hafızası, Hızır'ıydı.

BABİL'İN ÇOCUKLARI

Hrant muhatap olduğu her insanın dilini anlamaya ve o dille kendi hafızasına kayıtlı acılara, kaygılara, umutlara bir karşılık yaratmaya çalışıyordu. O kayıp Babil'in, birlikte bir gelecek inşa etmenin, birbirinin dilini anlamaktan geçtiğini bilen çocuklarından biriydi. Tanrının, birbirlerini anlamasınlar diye insanların dilini karıştırmasına rağmen, duyguların dili ortaktı. Hrant işte bu dille, vicdanla demlenmemiş bir aklın zulmünden muzdarip olanların diliyle konuşuyordu.

Hrant'ın dili, karşılaşmaya, yüzleşmeye, diyaloga davet ediyordu. Çünkü o sözünü, birlikte dünyayı dönüştürmek üzere kuruyordu. Bu yüzden herkesin dilini anlamaya hazırды. Bu yüzden onun sözü, düşünme ve eylemi birlikte içeriyordu. Sözü, ancak böyle kurarsak insan kapasitemizi, eyleme, düşünme, dönüştürme kudretimizi edimselleştirebilirdik.

Hrant'ın sözü, gerçek bir diyalogun bütün koşullarını taşıyordu. Derin bir dünya ve insan sevgisiyle, alçak gönüllülükle, insanın yapma, yaratma, yeniden yaratma kudretine inançla, umutla, eleştirel ve eylemden kopmayan bir düşünme cesaretiyle maluldü. Bu yüzden Hrant'ın dili barışın diliydi ve hepimizin dilini, grammerini, imlasını, lügatini etkilemeye, değiştirmeye başlamıştı.

HRANT'LA BİRLİKTE YOK EDİLMEK İSTENEN

10 yıl sonra tekrar Hrant Dink'le birlikte nelerin yok edilmek istendiğini düşünelim. Hrant'ın katline ferman verenlerin amacı, Hrant'ta ve Hrant'la dile gelen, gün ışığına çıkan her ne varsa onların hepsini yeniden yok etmektir; Hrant'ın düşlediği, hayat

verdiği, kucakladığı her ne varsa onların hepsini katletmekti.

Yani geçmişi ve geleceği yok ederek hepimizi boşlukta sallanan bir şimdinin hapishanesine tıkmaktı. Böylece, Hrant'ın cümleleri ile söyleyeyim, bu topraklarda farklı dillerden söylenen türkülerle, birlikte halaya durma umudumuzu yok etmek istediler; birbirlerinin dilini bilen ve konuşan farklılıkların biraradalığını; cemaat göletlerinden, Türkiye denizine, oradan da evrensellik okyanusuna kulaç atma imkânımızı; travmalarımızdan kurtularak normallaşme ihtimalimizi yok etmek!..

Bugün yaşadığımız ülke, her bakımından 10 yıl öncesinin çok gerisinde... Ama en kötüsü, kötülüğün sıradanlaşması sürecinin tamamlanmış olması... Artık adaletten, vicdandan, diyalogdan, barıştan söz etmek, yalnızca devlet için değil, gerçeklik algısı tarumar edilmiş çoğunluk için de suç ve suçluyu övmekle eş anlamlı hale geldi. Faşizmin bin bir yüzünün cirit attığı; muhalif her sesin, cebirle, tehditle, kanun kılığına sokulmuş kanunsuz uygulamalarla, gayrı meşru bir şekilde susturulmaya çalışıldığı; nefreti ve ayrımcılığı körükleyen yeni filtrelerle, Sünni İslam ve Türklük filtresiyle yeni bir resmi tarihin yazılmaya başlandığı bir dönemin tanıklarıyız. Bu tanıklık, tam da Hrant'ın dediği gibi, bugüne bakarak tarihi anlamamızı sağlıyor. Garo Paylan'a milli mutabakatla verilen ceza, geçmişte neler olmuş olabileceğine ışık tuttuğu gibi, Hrant'ın katledilmesinin nedenini de aydınlatıyor.

RESMİ TARİHİN ÇELMELERİ

Bugün Garo Paylan'ı cezalandıranlar, barış ve adalet talebini terör torbasına sokanlar, eleştirel düşüncenin eylemle; gerçeğin toplumla buluşmasını engelleyeceklerini sanıyorlar. Ama yanılıyorlar... Nasıl ki resmi tarihin bütün çelmelerine, karartmalarına, inkârına rağmen, 1915 gerçeğinin, dönemin tanıkları vasıtasıyla, şiirle, romanla, hikâyeyle halkın tahayyülüne sızması engellenemediyse; aynı şekilde bugünün karatılan gerçeğinin de toplumun tahayyül ve hafızasına sızması engellenemeyecektir. Çünkü birbiri üstüne bindirilmiş karanlıklar arasında unutulmuşu terk edilse bile, gerçeğin, hep denildiği gibi, ortaya çıkmak gibi kötü bir huyu vardır.

Hrant'ın miras bıraktığı hafızamıza kayıtlanan umudu, hücrelerimizden çıkıp dünyaya açılma imkânını, barış içinde birarada yaşama ihtimalini yok etmek artık mümkün değildir... Bu umut, bu imkân, bu ihtimal, bu biraradalık Hrant'ın yalnızca mirası değil aynı zamanda vasiyetiydi ve bu vasiyete sahip çıkanlar, hala barışın dilini inşa etmeye çalışıyorlar... Tıpkı Hrant gibi, derin bir dünya ve insan sevgisiyle, alçak gönüllülükle, insanın yapma, yaratma, yeniden yaratma kudretine inançla, umutla, vicdanla demlendirilmiş bir akılla, eleştirel ve eylemden kopmayan bir düşünme cesaretiyle ve bedel ödeyeceklerini bilerek...

//

Nasıl ki resmi tarihin bütün çelmelerine, karartmalarına, inkârına rağmen, 1915 gerçeğinin, dönemin tanıkları vasıtasıyla, şiirle, romanla, hikâyeyle halkın tahayyülüne sızması engellenemediyse; aynı şekilde bugünün karatılan gerçeğinin de toplumun tahayyül ve hafızasına sızması engellenemeyecektir.

//

Hrant Dink merhaba!

Ermeni bir gazeteciymiş kendisi. Ermeni, gazeteci... Anam da tanımazdı onu. Haberlerde duymuş, üzölmüş. Hemen sahiplenivermiş anısını, acısını. Gazetecileri öldürölen bir halkın kimliğı var çünkü anamın üstünde. Onun bir Metin Göktepe'si var. Anam onu da tanımazdı eminim. Ama eğer öldüröldüyse birisi sokak ortasında ayaküstü ve bir gazeteciye o, artık tanımak gerekmezdi. O ölü, onundu.

Yıl 2007. Soğuktan da soğuk bir cuma günü, takvimler ocak ayının on dokuzunu üşütüyor. Lise ikinci sınıf öğrencisiyim. Herkesin en akıllısı, en delisiyim. Ardahan'da ondan iki sene (2005 yılında) önce açılmış bir öğretmen lisesinin kırk kere söyleyince kendiliğinden olmuş yurdunda (zira ortada bir yurt yoktu, bir başka lisenin dersliklerini yurt sayıyor, inanıyorduk biz) çantamı hazırlıyorum. Hafta sonunu köyümde geçirmek üzere kâğıtlar imzalamış, izinler almışım.

Ve işte yoldayım. Soğuktan camları buzlanmış eski minibüsler, tıka basa dolu yolcusuyla kırk – kırk beş dakikada varabiliyorlar

YEMEN CANKAN

10 OCAK 2018

//
 İşkencelerde, ateşle
 çevrilmiş otellerde,
 Maraşlarda, Çorumlarda
 kaç kez öldürülmüştür
 onun nesli. O bilirdi.
 Bilmese de hissedirdi.
 Hesabını tutmadığı, kin
 de gütmeye bir yaraydı
 bu. Bir benzerini duyunca
 bir yerlerde hemen
 kanardı yeniden. Hrant
 Dink bir gazeteciyi. Ve
 ayak kabısı da delikti.
 Kanamak için ne güzel
 //
 bir sebepti.

köye. Ben, arka koltuklardan birinde ve üç kişinin arasında ev
 özlemimi büyütürken, karlarla kaplı bir coğrafya, sessiz ve nef-
 essiz bir bebek gibi uyuyor o sıra.

Önce ilçeye daha sonra da köye varıyor, evimizin bulunduğu
 yere doğru yürüyorum. Ayaklarımın altında sıkışan kar öyle tok
 bir ses çıkarıyor ki her adımda bir öncekinden ağır bir hınçla
 basıyorum üzerine. Ve duyuyor ve hissediyorum sitemini karın.
 Kırılmaktan bıkmış bir beyazın...

Anam her zamanki gibi ellerini kollarının altına almış, 'çiçek
 olmuş' vaziyette ve kapının önünde beni bekliyor. Hiç üşüyor-
 muş gibi durmuyor. Ve öyle bir telaş gözlerinde... Dünya dolusu
 sevgi ve özlemle sarıp sarmalıyor beni. Öyle utanıp sıkılarak,
 ömrüm boyunca öpmeye cesaret edemediğim bu kadınla birlik-
 te içeriye giriyorum.

Borular kıpkızıl olmuş, soba sığacağı delirmiş gibi sağa sola
 saldırıyor. Ben oturup da evdekilerin derslerimin iyiliğinden,
 yurda alışıp alışmadığımdan bahisle sordukları soruları cevap-
 landırırken, anam köşeden buruk bir sesle: "Yemen duydun mu,
 bugün bir gazeteciyi öldürdüler" diye yakınıyor. Ve "canlarım
 çıksın" diyerek TV'yi açıyor.

...

İşte ben o gün tanıştım Hrant Dink'le. Daha önce hiç duy-
 mamıştım adını. Ermeni bir gazeteciymiş kendisi. Ermeni, gaze-
 teci... Anam da tanımazdı onu. Haberlerde duymuş, üzülmüş.
 Hemen sahiplenivermiş anısını, acısını. Gazetecileri öldürülen
 bir halkın kimliği var çünkü anamın üstünde. Onun bir Me-
 tin Göktepe'si var. Anam onu da tanımazdı eminim. Ama eğer
 öldürüldüyse birisi sokak ortasında ayaküstü ve bir gazeteciye
 o, artık tanımak gerekmezdi. O ölü, onundu.

İşkencelerde, ateşle çevrilmiş otellerde, Maraşlarda, Çorum-
 larda kaç kez öldürülmüştür onun nesli. O bilirdi. Bilmese de
 hissedirdi. Hesabını tutmadığı, kin de gütmeye bir yaraydı
 bu. Bir benzerini duyunca bir yerlerde hemen kanardı yeniden.
 Hrant Dink bir gazeteciyi. Ve ayak kabısı da delikti. Kanamak
 için ne güzel bir sebepti.

Beni anam tanıştırdı, tanımadığı o adamla. Ermeni'ydi... Er-
 meni olduğu için arkasından vurulmuştu ve yatıyordu sokak
 ortasında.

...

Zalim, kaba, kötü kalpli insanlara "sırf Ermeni bu" diye
 söylenirler bizim oralarda, halkları birbirine düşman eden dev-
 let ağzıyla. Oysa anam bilirdi 'Sezercik' filmlerinde hep iyi kalpli

adamı canlandıran sütçü dedenin (1) Ermeni olduğunu. Devletin ağzının küfür dolu olduğunu bilirdi. Köyde ağız alışkanlığıyla söylenen o sözün, içten söylenmediğini bilirdi. Sorsan Hrant da bilirdi bunu.

...

Beni anam tanıştırdı, tanımadığı o adamlarla. Adıyla, altı delinmiş ayakkabısıyla, yerde öylece kalakalmış acısıyla...

Hani bir fotoğrafı vardır Hrant Dink'in. Bir kaldırımda oturmuş, düşünceli düşünceli bakındığı bir fotoğrafı... Sokağın sonundan da biri geliyordur orada, fotoğrafta. Göreniniz vardır. İşte ben ne zaman o fotoğrafa baksam, o gelenin ben olduğumu düşünürüm hep. Benimdir, biraz sonra Hrant Dink'in yanına varıp oturacak. "Kalk hadi seni anamla tanıştırayım, o beni bir gün seninle tanıştırmadan" diyecek.

Benimdir, "bir merhabayı kaç yıldır meydanlardan kulağına ulaştırmaya çalışıyorum be adam. Duyuyor musun?" diye soracak. "Söz olsun, su çatlağını bulacak" diyerek, omzuna hafifçe dokunacak.

...

Onun anısı ve acısı duruyor üzerimizde. Güvercin tedirginliği, ürkekliği ve aynı zamanda gözü pekliği... Söz olsun, gözyaşı döküp, öylece oturmak yok. Öyle susmak, korkmak yok. Ölümle korunmayacak bir ülkeyi yaratmak adına dövüşüyor, meydanlarda güvercinler. Ve dövüşecekler.

Hepsinin ağzından: "Hrant merhaba!"

'Parrhesia': Hakikati dillendirme sorumluluğu ve cesareti

Parrhesia sözcüğü, İngilizce'de ('free speech') 'özgür konuşma'; Almanca ('freimüthigkeit') ve Fransızca'da ('franc-parler') 'açık sözlülük' olarak karşılanmıştır. Parrhesia bizde kıttır; bir avuç insana mahsustur. Olsa olsa ölümcül eşiklerde yaşanır; ya ölüm oruçlarına yatılır ya da ölüme yatırılarak -Hrant Dink, Tahir Elçi misali: Hepimiz Ermeni, hepimiz Kürt, hepimiz mağdur ve madun ötekinin hakikatini sırtlanmadıkça; demokrasiyi, özgürlük ve eşitliği talep edip "Savaşa hayır, barış hemen şimdi!" diyen hekimlerimizi kucaklamadıkça.

//

Parrhesiastes, 'boşboğazlı', niteliksel bir ayırım gözetmeden aklına eseni söyleyen de değil; kendisi için tehlike arz edeni, dolayısıyla belli bir risk içeren şeyi (hakikati) dillendirendir. "Peki parrhesiastes doğru olduğunu düşündüğü şeyi mi söyler, yoksa gerçekten doğru olan şeyi mi?" Bence, der, Foucault, "doğru olan şeyi söyler; zira o şeyin doğru olduğunu bilir ve o şeyin doğru olduğunu bilmesi, o şeyin gerçekten de doğru olmasından kaynaklanır".

Kendi olmaklığımız, kendiliğimiz, aşkın bir gücün eseri (Tanrı vergisi, kader) değil de, kendi hikâyesi içinde kurulagelen bir şeyse; nedir, bu, kendiliğin kurucu hakikati? İnsan, verili bir ilişkiler gerçekliğine (anne-baba/aile dünyasına) doğuyor; giderek, genişleyen çevresi ile hemhal olup kendi olma hikâyesini kuruyorsa; kendiliğin kurucu hakikati, 'ilişki/lerimiz' (öteki ile münasebetimiz) değil midir?

Peki; söz konusu ilişkiler, koyu tâbiyet sarmalında yaşanıyorsa -kendiliğin özgürce serpilmesine olanak tanınmamışsa-, genelgeçerin yeniden üretimi (bir 'replikası') olmanın ötesinde, kendine mahsus ve özgür bir varoluş kurması (özerk ve özgün bir 'birey' olması) mümkün müdür o kendiliğin? Kendine mahsuslukla kendiliğini kurmanın yolunun, tâbiyetin kuşatıcılığını kırmaktan; kendini inşa sürecinde -mümkün mertebe- kurucu iradeyi ele geçirmekten geçtiği açık değil midir?

'Özne' karşılığı kullanılan 'subject'; uyruk, tebaa, kul, bende, maruz olan kimse, hedef, denektir. İngilizce sözlüğe göre (Fransızca 'sujet' de öyle). 'Subject to', bir şeye tâbi, maruz kalma hâlidir. 'Subjecti-on'sa, itaat etme, boyun eğme, tâbi olma. Peki; mütessir olan, tesir altında kalan, bir uyruk olan özne, nasıl bir Özne, bir 'fail' olacak; tebaa ya da tâbi olmaktan nasıl sıyrılacaktır? İzleyegeldiğimiz muhakemenin tabiatından mülhem; her aşamada kendi verili hakikatine yüksüzce, özgürce bakabilme; kendi hakikatini açık sözlülükle dillendirebilme ehliyetini kazanarak değilse, nasıl?

*

Parrhesia sözcüğü, ilk kez Euripides tarafından kullanılmış ve MÖ V'inci yüzyıl sonundan itibaren Antik Yunan edebiyatında sıklıkla yer almıştır. İngilizce'de ('free speech') 'özgür konuşma'; Almanca ('freimüthigkeit') ve Fransızca'da ('franc-parler') 'açık sözlülük' olarak karşılanmıştır. Parrhesiastes ise, 'hakikati söyleyen'dir ('truth-teller').(1) Parrhesiastes, kalbini ve zihnini, hiçbir şeyi saklamadan başkalarına açan kişidir. 'Retorikçi', -söylediği şeye dair fikrinden bağımsız olarak- dinleyeninin muhakemesi üzerinde hâkimiyet kurma eğilimindeyken; parrhesiastes, neye inanıyorsa onu mümkün olduğunca dolaysız ve açık seçik söyleyendir. Sadece sözü kuran değil, sözü kurulanın da öznesidir; "Ben, şunu ve bunu düşünen kişiyim"dir.

Parrhesiastes, 'boşboğazlı', niteliksel bir ayırım gözetmeden aklına eseni söyleyen de değil; kendisi için tehlike arz edeni, dolayısıyla belli bir risk içeren şeyi (hakikati) dillendirendir. "Peki parrhesiastes doğru olduğunu düşündüğü şeyi mi söyler, yoksa gerçekten doğru olan şeyi mi?" Bence, der, Foucault, "doğru olan şeyi söyler; zira o şeyin doğru olduğunu bilir ve o şeyin doğru olduğunu bilmesi, o şeyin gerçekten de doğru olmasından kaynaklanır". Demek ki, parrhesiada, inançla hakikat arasında her zaman tam bir örtüşme vardır.(2) Dahası; hakikatle ilişkisi öylesine inanç ve samimi-

yetle yüklüdür ki, başını belaya sokacak olsa da hakikati dillendirmekten kaçınmaz.(3) Hakikatin görmezden geldiği ‘uygitsinli’(4) hayat konforunun, hayatını kaybetmeyi (bile) göze alarak gözden çıkarılmasıdır, parrhesia tutumu. Öyleyse, -açıktır ki- parrhesia, parrhesiastes’in kendiyile kurduğu özgül bir ilişkiye dayalıdır; kendiyile ilişkisini sahtekârlık üzerinden kurmaktansa, hakikat dillendiricisi olarak kendinden vazgeçmeyi göze alabilendir o. Kendini ve kendisine kulak verenleri dönüştürecek bir hakikati dillendirirken, hakikati örtbas etmek isteyenleri inciten ve öfkeliendirir. Öyle birisine seslenir ki o, hitap ettiğinin gücünü bilir; ona rağmen, aşağıdan yukarıya seslenmeyi (eleştirmeyi!) ‘ödev’ sayar kendine. Şöyle açıklık getirir Foucault: “Ancak bir filozof bir tiranı eleştirdiğinde, bir vatandaş çoğunluğu eleştirdiğinde ya da bir öğrenci öğretmeni eleştirdiğinde parrhesia kullanılmış olabilir”.(5) Kandırma yerine dürüstlüğü, sessiz kalma yerine konuşmayı, konfor yerine riski, yaltaklanma yerine eleştiriyi, çıkarıcılık veya kayıtsızlık ahlakı yerine hakikati dillendirme ahlakını tercih etmektir parrhesia.

*

Parrhesia, Euripides’in oyunlarında da yer aldığı üzere, Atina demokrasisinin asli özelliklerinden biridir. İyi bir vatandaşın etik tutumunu ifade etmekle birlikte, demokrasi için bir rehberdir de. Günümüze uzanırsak, ‘radikal’ talepleri ile şu bildik demokrasiyi demokrasi kılmak isteyenler için de elzemdir. Hele hele, gayrimeşruluğun yasallık kılıfına büründürüldüğü (giderek ona dahi lüzum hissedilmeyen) tahakküm rejimlerinde -suça tahvili ile tehdit olursa da- tutunulabilecek tek daldır parrhesia. Lakin, bizde kıttır; bir avuç insana mahsustur. Olsa olsa ölümcül eşiklerde yaşanır; ya ölüm oruçlarına yatılır ya da ölüme yatırılarak -Hrant Dink, Tahir Elçi misali: Hepimiz Ermeni, hepimiz Kürt, hepimiz mağdur ve madun ötekinin hakikatini sırtlanmadıkça; demokrasiyi, özgürlük ve eşitliği talep edip “Savaşa hayır, barış hemen şimdi!” diyen hekimlerimizi kucaklamadıkça.(6)

Hasılı; kendimizle ilişkimizde, hakikatli, erdemli ve onurlu bireyler olmakla başlayacak her şey -başlayacaksa.

(1) Bu kesitte yararlanılan kaynak, Michel Foucault’nun Doğruyu Söylemek ismiyle (özgün adı, Fearless Speech) yayımlanan derslerinin metnidir (çev. Kerem Eksen, Ayrıntı Y., 2014). Metin, 1983 sonbahar döneminde, Berkeley’deki California Üniversitesi’nde -İngilizce olarak- gerçekleştirilen altı dersin bant kayıtlarından derlenmiştir.

(2) Descartes’ta olduğu üzere, şüphe edilemeyecek denli açık ve seçik kanıtlar değil; ‘ahlaki’ niteliklerdir hakikat anlatısının güvencesi.

(3) Göze alınan risk, her zaman bir ölüm riski değildir. Bir dost karşısında açık sözlü (doğrudan ve

eleştirel) olunduğunda göze alınan, o ilişkinin (dostluk olmayan dostluğun) kaybıdır çoğu kez -ve hele günümüzde!

(4) Meseleye, bilhassa, 'kendilik kaygısı' katında derinlik katan güzel yazısı ('Kırda Hasar Ayinleri ya da İçtenliğin Ruhu Sakatlayıcı İlgası Üzerine Deneme', Varlık dergisi, Ocak 2018) münasebetiyle Hüseyin Köse'yi anmak isterim.

(5) Edward W. Said'in, 'entelektüel'i konumlandırışı da öyledir. 'Barış İçin Akademisyenler' bildirisinde denge gözeten (devlete sesleniyor olmayı tek yanlı ve dengesiz bulan ve o nedenle parrhesia'dan uzak duran); 'hakikat' üzerine felsefe döktürürken şahsi hakikatsizliği için bahaneler üretmekten geri kalmayan 'entelektüel'i de hatırlatır bana bu.

(6) Üstelik, TTB başkan ve üyelerinin 'suç'u, en kabaca, 'Halk sağlığı kaygısıyla -mesleki evrensel ilke ve sorumluluklarına da bağlı kalarak- savaşa hayır deme ve barış çağrısı yapma marifetiyle, kanaat, düşünce ve ifade özgürlüğü temel hakkını kullanma' suçudur. Yurttaşın anayasal hak kullanımının, nesnellik dışı ilişkilendirmelerle suça tahvil edildiği müstesna ülkemizde, hak kullanımının 'parrhesia' raddesinde kabul görür olmasının yanında, daha da üzücü olanı, -güya mağdur-la dayanışma niyetine- hak savunusu yerine, siyasi iradesi ile keyfen suç icat edeni ikna yolunun ('... i tanırım; asla sandığınız gibi biri değildir; çok zarif bir insandır', vb.) seçildiği bir memlekette yaşıyor olmamızdır. Ya da, 'umarız, bekliyoruz, saygılarımızla' havasının dayanışmadan sayıldığı bir ülkede yaşıyor olmak.

birlikte
KORUDULAR
birlikte
USUYORLAR

leclari

Hrant Dink cinayetinden önce neler yaşandı?

Hrant Dink'e yönelik 2004 yılı itibari ile başlayan ve zaman içerisinde ağırlaşan tehdit atmosferinin bulunmasına ve bu tehdit atmosferinin yanı sıra Hrant Dink'in öldürüleceğine dair somut bilgi-istihbarat olmasına rağmen devlet görevlileri tarafından Hrant Dink'e yönelik koruma tedbirleri alınmamış, cinayeti tasarlayan örgüte operasyon yapılamamış ve Hrant Dink'in öldürülmesi olanaklı hale getirilmiştir.

I. HRANT DINK CİNAYETİ ÖNCESİ YAŞANANLAR

Hrant Dink'in genel yayın yönetmeni olduğu Agos gazetesinin 6 Şubat 2004 tarihli nüshasında Sabiha Gökçen'in yetimhaneden alınmış bir Ermeni olduğuna ilişkin iddiayı içeren bir haber yapılmıştır. Bu yazının yayınlanmasından 15 gün sonra, 21 Şubat 2004 tarihinde ulusal çapta yayın yapan bir gazete tarafından Agos gazetesinde yapılan bu habere atıfla "Atatürk'ün manevi kızı ve ilk Türk kadın pilot Sabiha Gökçen'in Ermeni asıllı olduğu iddia edildi. Ermeni cemaatinin yayın organı Agos gazetesinde yer alan habere göre, Sabiha Gökçen 1915 olaylarında ailesini kaybettikten sonra bir yetimhaneye verildi ve ardından Atatürk tarafından evlat edinildi" denilmiştir.

Ulusal çapta yayın yapan bu gazetede haberin yapılmasından bir gün sonra Genelkurmay Başkanlığı tarafından 22 Şubat 2004 tarihinde bu haberden hareketle Hrant Dink'e yönelik oldukça ağır ifadeler içeren bir basın açıklaması yapılmıştır. Genelkurmay Başkanlığı tarafından bu basın açıklamasının yanı sıra MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun ile görüşülmüş ve Hrant Dink ile görüşülmesi istenmiştir. Genelkurmay Başkanlığı'nın bu isteği üzerine MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, MİT İstanbul Bölge Başkanı Hüseyin Kubilay Günay'ı arayarak Hrant Dink ile görüşülmesi talimatını vermiştir. H. Kubilay Günay ile İstanbul Valisi Muammer Güler, Hrant Dink ile görüşmenin İstanbul Valiliği'nde yapılmasını karara bağlamışlardır.

İstanbul Valisi Muammer Güler bu görüşme ile ilgili yardımcısı Ergun Güngör'ü ve MİT İstanbul Bölge Başkanı H. Kubilay Günay da Terörden Sorumlu Daire Başkanı Özel Yılmaz'ı ve memur H.S.'u görevlendirmiştir.

Ergun Güngör 23 Şubat 2004 tarihinde Hrant Dink'i telefon ile arayarak Valiliğe gelmesini istemiş, 24 Şubat 2004 tarihinde de İstanbul Valiliğinde Ergun Güngör, Özel Yılmaz ve H. S. tarafından Hrant Dink ile görüşme gerçekleşmiştir. Bu görüşmede MİT görevlilerinin kimliklerinin deşifre olmaması talebine uygun olarak kimlikleri beyan edilmemiş, gizlenmiş ve MİT görevlileri Hrant Dink'e, Ergun Güngör'ün yakınları olarak tanıtılmıştır.

Hrant Dink'in Agos gazetesinin 13 Şubat 2004 tarihli nüshasında yayımlanan yazısında kullandığı bir ifade, bağlamından koparılmak sureti ile 25 Şubat 2004 tarihinde Mehmet Soykan ve Recep Taner isimli kişiler tarafından ayrı ayrı suç duyurusuna konu edilmiştir. Mehmet Soykan tarafından Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde yapılan suç duyurusunda Hrant Dink ve Agos gazetesi Yazı İşleri Müdürü Karin Karakaşlı'ya yönelik "Türklüğe ve aziz Türk milletine hakaret, isyana ve teröre teşvik, kışkırtma ve bölücülük" suçlaması yöneltilmiştir.

Türk Ortodoks Kilisesi tarafından da Hrant Dink hakkında

//

Hrant Dink'in Agos gazetesinin 13 Şubat 2004 tarihli nüshasında yayımlanan yazısında kullandığı bir ifade, bağlamından koparılmak sureti ile 25 Şubat 2004 tarihinde Mehmet Soykan ve Recep Taner isimli kişiler tarafından ayrı ayrı suç duyurusuna konu edilmiştir. Mehmet Soykan tarafından Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde yapılan suç duyurusunda Hrant Dink ve Agos gazetesi Yazı İşleri Müdürü Karin Karakaşlı'ya yönelik "Türklüğe ve aziz Türk milletine hakaret, isyana ve teröre teşvik, kışkırtma ve bölücülük" suçlaması yöneltilmiştir.

//

“Ermeni Kimliği Üzerine – Türk’ten Kurtulmak” ve “Ermeni Kimliği Üzerine – Ermenistan’la Tanışmak” başlıklı yazıları nedeni ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde ayrıca suç duyurusunda bulunulmuştur.

Bu gelişmeleri takiben birtakım kişi ve kuruluşlar tek tip dilekçelerle Hrant Dink hakkında suç duyurusunda bulunmuş bunun yanı sıra İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü de Güvenlik Şube Müdürü imzası ile 2 Mart 2004 tarihinde Hrant Dink’in 13 Şubat 2004 tarihli yazısının Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ‘tetkik’ edilmesi talebinde bulunmuştur.

26 Şubat 2004 tarihinde Levent Temiz adlı kişi önderliğinde bir grup tarafından ve 3 Mart 2004 tarihinde de kendilerini “Asılsız Ermeni İddialarıyla Mücadele Federasyonu” olarak adlandıran bir grup tarafından Agos gazetesi önünde eylem yapılmıştır.

16 Nisan 2004 tarihinde Hrant Dink ve Karin Karakaşlı hakkında “Türklüğü aşağılama” suçlaması ile iddianame düzenlenmiştir.

Şişli 2’nci Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen davada 7 Ekim 2005 tarihinde Hrant Dink hakkında “mahkumiyet” kararı oluşturulmuştur. Karar temyiz edilmiş, Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Ömer Faruk Eminağaoğlu tarafından kararın bozulması yönünde talepte bulunulmasına rağmen Yargıtay 9’uncu Ceza Dairesi tarafından ‘mahkumiyet’ kararı 1 Mayıs 2006 tarihinde onanmıştır. Onama kararına Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Eminağaoğlu tarafından 6 Haziran 2006 tarihinde itiraz edilmiş fakat Yargıtay Ceza Genel Kurulu 11 Temmuz 2006 tarihinde oy çokluğu ile bu itirazı reddetmiştir.

Hrant Dink hakkında 2005 yılında, “Adil Yargılamayı Etkileme-

ye Teşebbüs Suçlaması” ile 14 Ekim 2005 tarihinde dava açılmış ve bu davanın ilk duruşması 16 Mayıs 2006 tarihinde görülmüştür.

Hrant Dink 14 Temmuz 2006 tarihinde Reuters Haber Ajansı'na: “Elbette bu bir soykırımdır’ diyorum, çünkü sonuç kendisini tanımlıyor ve adını koyuyor. 4 bin yıldır bu topraklarda yaşayan halkın bu olanlar ile birlikte artık ortadan yok olduğunu görüyoruz” şeklinde görüş vermiş ve bu görüş Agos gazetesinde de haberleştirilmiştir. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bu beyan ve bu beyana dair haber nedeni ile Hrant Dink ve beraberinde Arat Dink ve Sarkis Seropyan hakkında 2006 yılı Eylül ayında “Türklüğü aşağılama” suçlaması ile bir yeni dava daha açılmıştır.

Açılan davalarda adliye binası önünde Hrant Dink'e yönelik eylemler yapılmış, pankartlar açılmış, adliye binası içinde Hrant Dink'e yönelik fiziki saldırı girişimleri yaşanmıştır. Bu süreçte basın yayın organlarında Hrant Dink aleyhine birçok haber yapılmış ve yazı yazılmıştır.

Bursa'dan 'Ahmet Demir' adıyla Agos gazetesine bir mektup gönderilmiş ve bu mektupta: “Açık ilandır: Hrant Dink, oğlunu, seni ve Sarkis Seropyan'ı bir daha hiç konuşmamak üzere susturacağız. Önce oğlunu. Cesedini Ankara çıkışındaki jandarma bölgelerinin birinden alacaksın. Gestapo Türk.” denilmiştir. Hrant Dink'in avukatları 2 Şubat 2006 tarihinde bu tehdit ile ilgili Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde suç duyurusunda bulunmuşlardır.

2004 yılından Dink cinayetinin işlendiği 19 Ocak 2007 tarihleri aralığında Ermeni ve azınlıklar meselesi ile ilgili yapılan etkinliklere yönelik saldırılar yaşanmış, 5 Şubat 2006'da Trabzon'da İtalyan Katolik Kilisesi rahibi Andrea Santoro ayin sırasında öldürülmüştür.

2002-2007 yılları arasında ulusalcı-aşırı milliyetçi akımlarda artış meydana gelmiş, birçok dernek ve oluşum kurulmuş, Hrant Dink bu akım ve oluşumların doğrudan veya dolaylı hedefi olmuştur. Hedef haline getirilmesi sürecinde Hrant Dink “Azınlık-Misyonerlik-Vatana ihanet” ve “Türklüğü aşağılama” suçlaması ile kurulan haksız hükümden sonra “Tescilli Türk düşmanı” gibi terimlerle anılmaya başlanmıştır.

2005 yılından itibaren Orhan Pamuk, Hasan Cemal, Murat Belge, İsmet Berkan, Elif Şafak, Aydın Engin ve yanı sıra birkaç aydın hakkında davalar açılmış ve bu davalarda da adliye binası içinde ve dışında olaylar yaşanmış, pankartlar açılmış ve bu olaylara ilişkin basın-yayın organlarında çok sayıda haber yapılmıştır.

“

2002-2007 yılları arasında ulusalcı-aşırı milliyetçi akımlarda artış meydana gelmiş, birçok dernek ve oluşum kurulmuş, Hrant Dink bu akım ve oluşumların doğrudan veya dolaylı hedefi olmuştur. Hedef haline getirilmesi sürecinde Hrant Dink “Azınlık-Misyonerlik-Vatana ihanet” ve “Türklüğü aşağılama” suçlaması ile kurulan haksız hükümden sonra “Tescilli Türk düşmanı” gibi terimlerle anılmaya başlanmıştır.

Yaşanan bu olay ve gelişmeler sonucu Hrant Dink 19 Ocak 2007 tarihinde Agos gazetesi önünde öldürülmüştür.

II. HRANT DINK CİNAYETİ İŞLENMEDEN ÖNCE DEVLET GÖREVLİLERİNİN SAHİP OLDUĞU BİLGİLER

1. Cinayeti azmettirdiği iddiası ile gözaltına alınan Erhan Tuncel, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğündeki sorgusunda; Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı çalışan bir ajan olduğunu, Yasin Hayal'in ne pahasına olursa olsun Hrant Dink'i öldürmeyi tasarladığı bilgisini 2005 yılı Eylül-Ekim aylarında ilişkide olduğu İstihbarat Şube Müdürlüğü görevlilerine aktardığını ve Dink cinayeti tasarısı ile ilgili istihbarat görevlileri ile birçok görüşme yaptığını beyan etmiştir.
2. Cinayet soruşturması kapsamında gözaltında alınan Coşkun İçci sorgusunda; Yasin Hayal'in Hrant Dink'i öldürmeyi tasarladığı, bu amaçla Hrant Dink'in evi ile Agos gazetesi çevresinde ve bu iki mekan arasındaki yol güzergahında keşifler yaptığı, kroki hazırladığı ve cinayette kullanmak amacı ile silah temin etmeye çalıştığı bilgilerini cinayetin işlenmesini engellemek amacı ile 2006 yılı Temmuz ayında ilişkide olduğu Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlilerine aktardığını, Dink cinayeti tasarısı ile ilgili Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlileri ile birçok görüşme yaptığını fakat Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlilerinin cinayetin işlenmesini engellemediklerini beyan etmiştir.
3. İstanbul Valisi Muammer Güler, Dink cinayetine ilişkin araştırma yapan TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu üyeleri ile yaptığı 3 Ocak 2008 tarihli görüşmede; Hrant Dink'e ilişkin yarğulamalar sürerken birtakım sorunlar yaşandığını, yaşananların herkesin bilgisi dahilinde olduğunu ve Hrant Dink'in çok sayıda tehdit aldığı bilindiğini beyan etmiştir.
4. İstihbarat Şube'den sorumlu İstanbul İl Emniyet Müdür yardımcısı olan Şammaz Demirtaş Başbakanlık Teftiş Kurulu üyelerine 04. 03. 2008 tarihinde vermiş olduğu ifadesinde: "Biz Hrant Dink'in mahkemelere gidiş gelişinde yazılı koruma tedbirleri almıştık...Hrant Dink'in basına yansıyan faaliyetleri ve o dönem içerisinde bulunduğumuz ortam sebebiyle Hrant Dink'in...oluşabilecek sansasyonel durumlar nedeniyle İstanbul'da İstihbarat Şubemizin ilgi alanında olduğunu söyleyebilirim" demiştir.
5. Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığında Cumhuriyet Şube Müdürü olan Ali Fuat Yılmaz, Dink soruşturması kapsamında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na 4 Aralık 2014 tarihinde vermiş olduğu ifadesinde: "Ben de Hrant Dink'e karşı yapılan bu eylemlerden haberdardım ve...bir tehdit atmosferi olduğunu biliyordum" demiştir.

6. İstanbul İl Emniyet İstihbarat Şube Müdürlüğü'nde 2003 yılında C Büro Amiri olarak görev yapan H.I., Başbakanlık Teftiş Kurulu üyelerine 27 Mart 2008 tarihinde vermiş olduğu ifadesinde: "Hrant Dink potansiyel hedefler arasındadır, kendisi de tehdit altında olduğunu defalarca dile getirmiştir" demiştir.

7. İstanbul İl Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah, 15 Aralık 2014 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdiği ifadesinde "İl Emniyet ve Koordinasyon Toplantısı" olarak adlandırılan toplantılarında, Hrant Dink'in yapılan protestolardan ötürü gündeme geldiğini ve ayrıca Ermeni toplumuna yönelik tehditlerin de konuşulduğunu ve değerlendirilmeler yapıldığını beyan etmiştir.

8. Hrant Dink cinayeti ile ilgili yapılan soruşturma ve incelemelerde;

İstanbul İl Emniyet Müdür Yardımcısı Hakan Aydın Türkeli imzalı 2 Mart 2004 tarihli belgede: "Agos gazetesinin telefonlarını arayan kimliği meçhul kişilerce Hrant (Fırat) Dink'e yönelik ölüm tehdidinde bulunduğu öğrenilmiştir" bilgilerinin bulunduğu,

Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü'nün 17 Şubat 2006 tarihinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü ile Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bir yazı gönderdiği, bu yazıda; 2004 yılı Ekim ayında Trabzon'da Mc Donald's isimli işyerine yönelik el yapımı ve parça tesirli bomba ile saldırı düzenleyen Yasin Hayal'in Ermenilere karşı

//

Hrant Dink'e yönelik 2004 yılı itibari ile başlayan ve zaman içerisinde ağırlaşan tehdit atmosferinin bulunmasına ve bu tehdit atmosferinin yanı sıra Hrant Dink'in öldürüleceğine dair somut bilgi-istihbarat olmasına rağmen devlet görevlileri tarafından Hrant Dink'e yönelik koruma tedbirleri alınmamış, cinayeti tasarlayan örgüte operasyon yapılamamış ve Hrant Dink'in öldürülmesi olanaklı hale getirilmiştir.

büyük bir kin beslediği, İstanbul ilinde ses getirecek bir eylem yapmayı planladığı, hedef olarak da Türkleri ve Türkiye Cumhuriyeti'ni karalayıcı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle Hrant Dink'i seçtiği, maddi imkan sağladığı takdirde bahse konu eylemi gerçekleştirmek için İstanbul'a gideceği, eylem yapmayı tasarlayan Yasin Hayal'in Mc Donald's isimli iş yerine yapmış olduğu eylem öncesinde de benzer söylemlerde bulunduğu ve Yasin Hayal'in tasarladığı eylemi yapabilecek bir yapıya sahip olduğu,

Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlileri tarafından 20 Ocak 2007 tarihinde saat 21:30'da düzenlenen 'Haber Kayıt ve Bildirim Formu' olarak adlandırılan belgede; Yasin Hayal'in cinayet için İstanbul'da keşif yaptığı, kroki hazırladığı ve cinayette kullanılan silahın 'Ardeşen el yapımı silah' olduğu bilgilerine yer verildiği görülmüştür (Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlileri tarafından bu belgenin düzenlendiği saatte Ogün Samast gözaltına alınmamış ve cinayette kullanılan el yapımı silah da ele geçirilmemişti.)

III. HRANT DINK'İN ÖLDÜRÜLMESİNİ OLANAKLI HALE GETİREN, HRANT DINK CİNAYETİNE İŞTİRAK EDEN DEVLET GÖREVLİLERİ HAKKINDA (TRABZON İL JANDARMA KOMUTANLIĞI GÖREVLİLERİ HAKKINDA AÇILAN DAVA AYRI OLMAK ÜZERE) DAVALAR 4 ARALIK 2015 YILI ARALIK VE 10 MAYIS 2017 TARİHLERİNDE AÇILMIŞTIR.

Hrant Dink'e yönelik 2004 yılı itibari ile başlayan ve zaman içerisinde ağırlaşan tehdit atmosferinin bulunmasına ve bu tehdit atmosferinin yanı sıra Hrant Dink'in öldürüleceğine dair somut bilgi-istihbarat olmasına rağmen devlet görevlileri tarafından Hrant Dink'e yönelik koruma tedbirleri alınmamış, cinayeti tasarlayan örgüte operasyon yapılamamış ve Hrant Dink'in öldürülmesi olanaklı hale getirilmiştir. (2005 yılının Aralık ayında "terör örgütlerinin hedefi olduğu hususunda herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanılmamasına", "somut bir tehdit tespit edilmemesine" rağmen "münferit sataşmalar olabileceği" olasılığı üzerinden ve talebi olmamasına rağmen İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün teklifi üzerine İstanbul Valiliği tarafından Orhan Pamuk'a yönelik resen koruma tedbirleri alınmıştır. Ölüm tehditleri alan, fiziki saldırı girişiminde bulunan Hrant Dink'in öldürüleceğine dair bilgi-istihbarat olmasına rağmen Hrant Dink'e yönelik koruma tedbirleri alınmamıştır.) Hrant Dink cinayetinde ağır sorumlulukları olan devlet görevlileri cinayetteki sorumluluklarını bertaraf etmeye yönelik gerçeğe aykırı belgeler düzenlemişlerdir.

Soruşturma ve incelemelerde Hrant Dink'in öldürüleceğinin devlet görevlileri tarafından bilindiği, bu konu ile yazışmalar yapıldığı ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşılmamasına rağmen Hrant Dink cinayetine ilişkin soruşturmayı yürüten İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2007 yılında devlet görevlileri hakkında iddianame düzenlenmemiştir.

Devlet görevlileri hakkında iddianame düzenlemeyen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 20 Nisan 2007 tarihinde Erhan Tuncel, Yasin Hayal, Ogün Samast'ın aralarında bulunduğu 18 kişi hakkında iddianame düzenlenmiş, sonraki tarihlerde ise 2 kişi hakkında daha ek iddianame düzenlenmiş ve bu 2 ek iddianame ile birlikte hakkında dava açılan kişi sayısı 20 olmuştur.

Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ise Trabzon İl Jandarma Komutanlığı'nın 8 görevlisi hakkında Hrant Dink cinayeti soruşturması kapsamında 2007 yılı ve 2008 yıllarında iddianameler düzenlenmiş fakat Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlilerine yönelik düzenlenen iddianamelerde yalnızca "görevi ihmal" suçlaması yöneltilmiştir.

Hrant Dink cinayeti ile ilgili Başbakanlık Teftiş Kurulu tarafından 10 Ekim 2008 tarihinde ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından 2 Şubat 2012 tarihinde kapsamlı raporlar düzenlenmiş, bu raporlarda Devlet görevlilerinin Hrant Dink cinayetindeki sorumluluklarına dair kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır.

Devlet görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar verilmesi üzerine Dink ailesinin avukatları olarak İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne (İHAM) başvurular yapmış, İHAM yapılan başvuruları birleştirerek incelemiş ve 14 Eylül 2010 tarihinde ihlal kararı oluşturmuştur. İHAM, Dink-Türkiye kararı; resmi makamların Hrant Dink'in ölümcül bir saldırıya maruz kalma ihtimalinin yüksek olduğunu bildiklerini ya da bilebilecek durumda olduklarını, somut koşullara bakıldığında Hrant Dink'e yönelik tehlikenin açık ve yakın bir tehlike olduğunu, cinayetin işlenmesini önlemekle yükümlü olan makamların ayrı ayrı ya da koordineli bir biçimde planlanmasından ve yakında işleneceğinden haberdar olmalarına rağmen Hrant Dink cinayetinin engellenmesi amacı ile harekete geçmedikleri ve cinayette sorumluluğu olan görevliler hakkında etkin bir soruşturma da yapılmadığı, bu nedenlerle yaşama hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Bakırköy 8'inci Ağır Ceza Mahkemesi 21 Mayıs 2014 tarihinde ve Anayasa Mahkemesi 17 Temmuz 2014 tarihinde devlet görevlileri hakkında Dink cinayeti nedeni ile iddianame düzenlenmesi, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu 3'üncü

//

İHAM, Dink-Türkiye kararında; resmi makamların Hrant Dink'in ölümcül bir saldırıya maruz kalma ihtimalinin yüksek olduğunu bildiklerini ya da bilebilecek durumda olduklarını, somut koşullara bakıldığında Hrant Dink'e yönelik tehlikenin açık ve yakın bir tehlike olduğunu, cinayetin işlenmesini önlemekle yükümlü olan makamların ayrı ayrı ya da koordineli bir biçimde planlanmasından ve yakında işleneceğinden haberdar olmalarına rağmen Hrant Dink cinayetinin engellenmesi amacı ile harekete geçmedikleri ve cinayette sorumluluğu olan görevliler hakkında etkin bir soruşturma da yapılmadığı, bu nedenlerle yaşama hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Dairesi de 1 Temmuz 2014 tarihinde devlet görevlilerinin Dink cinayeti nedeni ile soruşturulmaları gerektiğine yönelik kararlar oluşturmuştur.

Bu kararlar ile koşut olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından devlet görevlileri hakkında soruşturma yürütülmüş ve devlet görevlilerinin şüpheli sıfatı ile ifadeleri alınmaya başlanmıştır.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 4 Aralık 2015 tarihinde 26 devlet görevlisi hakkında iddianame düzenlenmiş, düzenlenen iddianame İstanbul 14'üncü Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiş ve Yasin Hayal, Erhan Tuncel ve diğer sanıklar hakkında yürümekte olan dava da bu dava ile birleştirilmiştir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2015 yılında şüphelilerin bir kısmı hakkında 'kovuşturmaya yer olmadığına dair' karar verilmiş, bu karara yönelik itiraz İstanbul Sulh Ceza Hakimliği tarafından reddedilmiş, bu kararlar aleyhine 27 Mayıs 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Hrant Dink cinayeti kapsamında sürdürülen soruşturma sonucu 10 Mayıs 2017 tarihinde çoğunluğu devlet görevlisi olmak üzere 50 kişi hakkında daha İstanbul 14'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde sürmekte olan dava ile birleştirmek üzere iddianame düzenlenmiştir. Bu iddianamenin düzenlenmesi sonrası Trabzon 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde Trabzon İl Jandarma Komutanlığı görevlileri hakkında görülmekte olan dava da İstanbul 14'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava ile birleştirilmiştir.

Düzenlenen iddianameler, birleştirme kararları ve tahliye kararları sonrası İstanbul 14'üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan dava dördü tutuklu olmak üzere seksen beş sanıklı bir dava olmuştur.

IV. HAKLARINDA DAVA AÇILMAYANLAR VE SORUŞTURULMAMIŞ OLAY VE KİŞİLER

1. Hrant Dink'in "hedef kişi" hale getirilmesi, cinayet için uygun zemin yaratılması süreci ile Hrant Dink cinayeti arasında doğrudan bağ bulunmasına rağmen bu süreçte yaşananlar ile Hrant Dink'i "hedef kişi" haline getiren, Hrant Dink hakkında görülmekte olan davalarda adliye binası içinde ve dışında eylem yapan, Hrant Dink'e fiziki saldırı girişiminde bulunan kişilerin cinayet ile bağları İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturulmamıştır.

2. Savcılık makamı ve mahkemeler tarafından cinayette sorumluluğu olan kurumların vermiş oldukları yanıtlar ile yetinilmiş, kurum arşivlerinde inceleme yapılmamıştır.

3. Cinayette sorumluluğu olan devlet görevlilerinin önemli bir bölümü görevlerinden el çektirilmemiş hatta cinayette sorumluluğu olan devlet görevlilerinin bir kısmı cinayete dair soruşturmayı yürütmüş ve/veya soruşturma ve dava dosyalarına görevde oldukları kurum adına bilgi ve belge göndermiş ve beyanda bulunmuşlardır.

4. Hrant Dink'e yönelik tehdit atmosferi ve/veya Hrant Dink'in öldürüleceği bilgisine sahip ve cinayeti önleme yükümlükleri ve olanakları olan devlet görevlilerinin bir kısmı hakkında iddianame düzenlenmemiş, haklarında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilmiştir.

5. Cinayette sorumluluğu olan devlet görevlilerinin bir kısmının ifadesi ise Savcılık Makamı tarafından 'şüpheli' sıfatı ile değil 'bilgi sahibi' sıfatı ile alınmıştır.

Sonuç olarak; Anayasa Mahkemesi tarafından Dink ailesi avukatları olarak yaptığımız başvuru kabul edilir ve beyan ettiğimiz gerekçelere uygun bir ihlal kararı oluşturulur, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Dink cinayetine giden süreçte yaşananları kapsayacak şekilde etkin bir soruşturma yürütülür, kurum arşivlerinde resen inceleme yapılır, haklarında iddianame düzenlenmesini talep ettiğimiz kişiler soruşturulur, hakkında iddianame düzenlenir ve derinlikli bir yargılama yapılırsa Hrant Dink cinayeti birçok boyutu ve yönü ile açığa çıkarılmış ve bütünlüklü bir yargılama yapılmış olur.

Yasaklara uygun yazı

Geride bıraktığımız dönemin en anlamlı görüntüsü Diyarbakır'da horon oynayan yurttaşlarımızınkiydi bence. Edirne'den Hakkari'ye gönül köprüsü kurmak söylemi de öyle. Bunlar ülkemizde o şarkıda anlatılan "evin sevilen kokusunu" yeniden bulmak yolunda olduğumuzu gösteren denemeler, arayışlardı.

AYDIN SELCEN

Serge Reggiani'nin "T'as l'Air d'Une Chanson" şarkısına Mehmet Teoman'ın yazdığı unutulmaz sözleriyle olağanüstü ses Tanju Okan'ın hepimizin zihnine kazıdığı "Kadınım" şarkısındaki gibi: "Eşyalar toplanmış seninle birlikte/Anılar saçılmış odaya her yere/Sevdiğim o koku yok artık bu evde." Bu ev, ülkemiz, hepimizin evi. O sevdiğimiz koku da maalesef epeydir yok oldu.

Hrant Dink, Tahir Elçi, daha niceleri. Gönül köprüleri kuranlar, kurabilenler. Birbirimize dokunabilelim, birbimizle konuşabilelim, birbirimizi anlayabilelim diye canlarını verenler onlar. Aynı yolda özgürlüklerini bırakıp, dört duvar arasına başı dik girenler, başı dik çıkanlar da var. Her biri gittiğinde, söküldüklerinde yüreklerimizden, böyle hissetmedik mi canımızdan çok sevdiğimiz yurdumuzla ilgili?

çeşitli (çoğu geçmiş kalkışmaları anan) yöresel tarihi günler ve türlü dinlerin kutsal bayramları nedeniyle neredeyse tümüyle tatil. Tabii, en son, en büyüğü de Nevruz. Nevruz'u da IKB önde gelen yetkililerinin pek çoğu, daha serin ve daha "medeni" koşullara sahip ülkelerde geçirir. Nevruz'u kutlamak görevliler ve diplomatik misyon temsilcilerine kalır.

Her neyse benim ilk Nevruz'umdu. Serde devlet memurluğu var. Daha önceleri, 2001 yılıydı sanırım, Dışişleri'nin otoparkında tek başına bir sözleşmeli merkez memuru lastik yakıp üzerinden atlamıştı. O dönem Personel Dairesi'nde görevli olduğum için bana "gereğini yapmam" talimatı verilmişti. Aslında uyarmak üzere çağırıp konuştuğum sözkonusu memur da bana benim görev tebliğ edilirken amirlerime sorduğum soruyu sormuştu: "Yasak kalkmadı mı?" Evet, ama işte. Burası hariciye, otoparkta lastik yakmak da şey oldu vs.

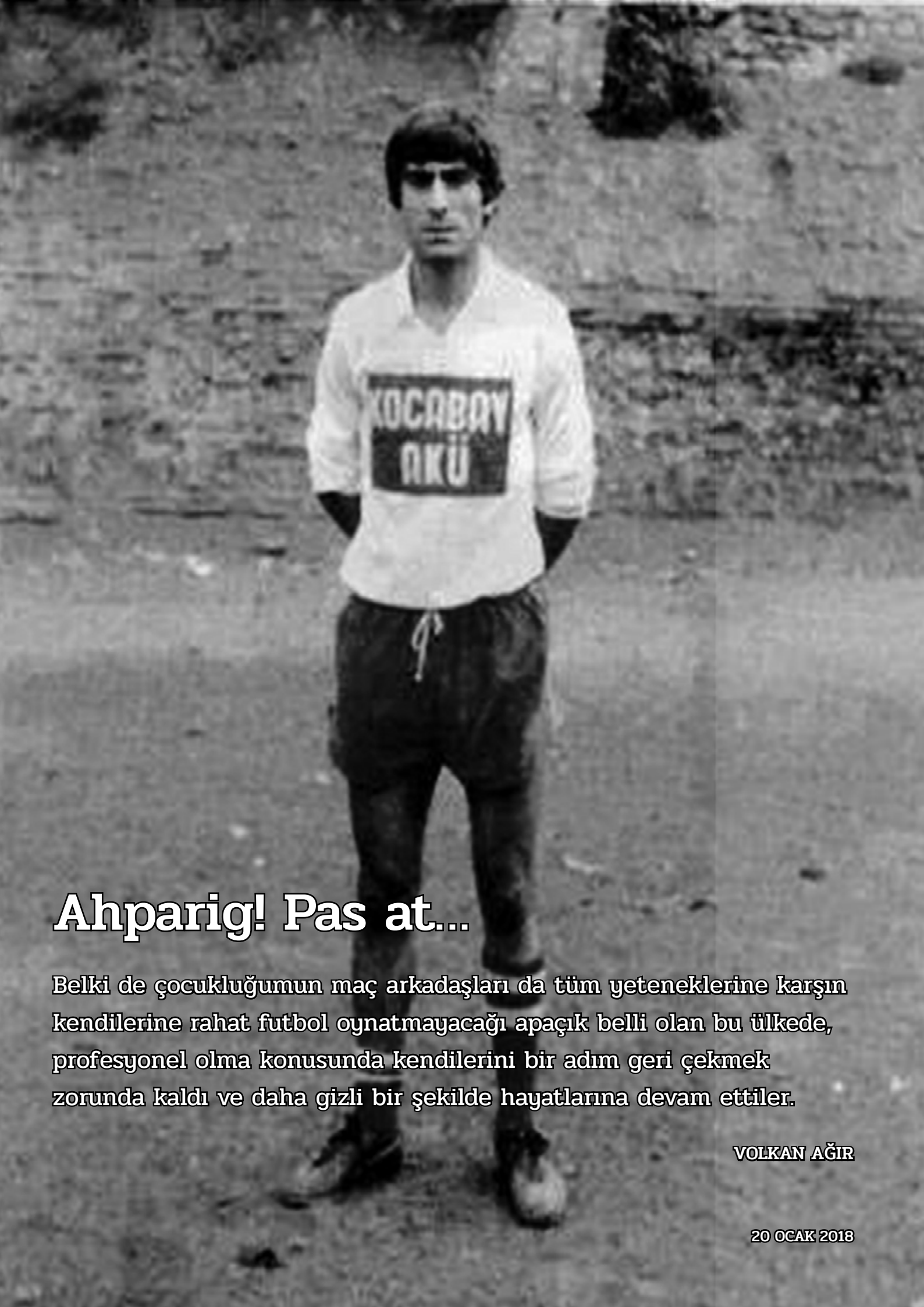
2010 yılında Erbil'de katıldığım o ilk Nevruz'da ise baktım diğer ülke konsüler temsilcileri yerel Kürt kıyafetleri giymişler, şirinlik olsun diye. Ben her zamanki koyu renk takım elbisemleydim. Usülen herkesi halaya davet ediyorlar. Ben oturdum, ısrarları nazikçe geri çevirdim. Ama sonra davet üzerine Nevruz ateşini IKB Başkanı Mesut Barzani'yi temsilen orada bulunan başdanışmanı Dr. Fuat Hüseyin'le uzun bir meşalenin sapını birlikte tutarak yakmıştık.

"E ne olmuş yani" diyorsunuz. Diyorsanız, memurluk yapmadınız hiç. O meşalenin ucunu nasıl tutup da yakabilmişim Nevruz ateşini? Çünkü barış süreci vardı, çünkü siyasi irade de o yöndeydi. Bu küçük örnek ve IKB ile Türkiye arasındaki ilişkileri yakınlaştırıp, canlandırmaya yönelik mesaimin toplamı, mesela değindiğim demokrasi şehitlerimizden bir Hrant Dink veya bir Tahir Elçi'nin ayakkabılarının altındaki toz kadar değerli değildir.

Dolayısıyla burada anlatmak istediğim sahte tevazuyla kendimi methetmek değil. Dikkatinizi çekmek istediğim husus, ülkemizde hep "köprülerin" hedef alındığı. Köprü olmak, köprü kurmak isteyen hedeftir. Can verme gibi bir bedel ödetilmese de IMC TV'nin de önce Türksat dışına atılması, sonra kapatılıp, donanımının kanunsuz biçimde TRT'ye aktarılması keza bundandır. Ankara Garı katliamını da aynı kalemde görebilirsiniz, Selahattin Demirtaş'ın, Osman Kavala'nın içeri tıklmasını da.

Bu bakımdan geride bıraktığımız dönemin en anlamlı görüntüsü Diyarbakır'da horon oynayan yurttaşlarımızınkiydi bence. Edirne'den Hakkari'ye gönül köprüsü kurmak söylemi de öyle. Bunlar ülkemizde o şarkıda anlatılan "evin sevilen kokusunu" yeniden bulmak yolunda olduğumuzu gösteren denemeler, arayışlardı. Ellerimiz birbirimize uzandı, tutunması kaldı. Belki bugünkü seçimden bize kalan bu olmuştur, dileyelim o olsun.

Dolayısıyla burada anlatmak istediğim sahte tevazuyla kendimi methetmek değil. Dikkatinizi çekmek istediğim husus, ülkemizde hep "köprülerin" hedef alındığı. Köprü olmak, köprü kurmak isteyen hedeftir.

Ahparig! Pas at...

Belki de çocukluğumun maç arkadaşları da tüm yeteneklerine karşın kendilerine rahat futbol oynatmayacağı apaçık belli olan bu ülkede, profesyonel olma konusunda kendilerini bir adım geri çekmek zorunda kaldı ve daha gizli bir şekilde hayatlarına devam ettiler.

VOLKAN AĞIR

20 OCAK 2018

//

Kulağa şurup gibi tınlıyordu. Anneme sormuştum, "Bu nasıl bir isim?" diye çocuk aklımca... "Nüfus kağıdında Selim yazıyormuş aslında ama biz Serop diyoruz. Kağıtta öyle yazması gerekiyormuş. Sen Serop Amca demeye devam et evladım..." diye açıklamıştı durumu. Garipti, // sorgulamadım...

Çocuktum. Yazlığımız vardı, Silivri'de. Bakırköy'de doğup büyüdüm. Ancak, mahalle kültürünü en derinden yaşadığım yer yazlığımızdı. Girişinden denize kadar aşağı inen upuzun bir caddenin sağı solu tekli, çiftli, bahçeli evlerden oluşuyordu. Beş yaşındaydım. Bizim eve en yakın oturan arkadaşım Sevan'dı. Kontra pedal bisikleti vardı, ablasınındı galiba. Emin olamadım, ama ilk kontra pedal bisiklet tecrübemin onların bisikletiyle olduğundan eminim.

Sevan'ın Gameboy'u da vardı. Bugünün çocuklarına nasıl, "Ellerinden düşmüyor şu tablet yahu" diye yakınıyorsak, bizim elimizden de Gameboy düşmüyordu. Bir tur o, bir tur ben oynuyordum. 'Can'ını kaybeden sırasını kaybediyordu. Eliz Teyze, kızardı: "Küçük ekrana bakmaktan gözleriniz bozulacak, hadi biraz denize gidin, top oynayın, Gameboy'a mola verin..." Can biter, oyun biter, Gameboy çekmeceye girer, futbol topu dışarı çıkardı. Bahçe kapıları birer kale olur, penaltı çekişirdik. Sonra muhtemelen gürültü çıkardığımız için komşulardan azar yer, Ceren'lerin evinin önüne gider, Cem gelip takımı dörtleyene kadar üçümüz aylık oynardık.

Eve dönecekken, Ceren'lerin evinin yakınındaki arsaya babalarımızın birlikte geldiğini görünce, anlardık ki babalar arası maç var. Büyük eğlence. Laz eniştem hakem olur, babam liberoya, Kürt eniştem rakip savunmaya, Sevan'ın babası Agop Amca kaleye geçerdi. "Ahparig pas at..." diye seslenirdi babam. Akşam iskambil oynarken de aynı şekilde seslenirdi. Agop, 5-6 yaşındaki aklım için yeteri kadar enteresan bir isimdi, ahparig de ne demektir? Herhalde ikinci adı ya da adının uzun haliydi. Devre arası olur, biz toprağa çıkar babalarımıza kendimizi göstermeye çalışırdık Sevan'la. Birkaç penaltı da Agop Amca'ya atar, yerimize geçerdik. Maç sonu, yemekten önce hep beraber denize gidilirdi. Yazlık yerin de en keyifli şeyi maç yaptıktan sonra denize girmektir!

Günler uzun... Babalar maçının ardından inilen kumsalda gençler saatin farkında olmadığından olsa gerek akşam yemeği saatinden sonra 9'da bile ikili takımlar halinde voleybol oynamaya devam ederdi. Ağabeyim yeni bitmiş yarı final maçında aldığı zaferi kutlarcasına kenarda oturmuş keyifle önündeki maçı izlerdi. İkizler Rudi ve Raffi bir takımda, karşılarında da Burcu ile Esra bir takım... Kıran kırana oynanan 'beach volley' maçının hake mi yaş haddinden ve gençlerin adaletine güvenmesinden ötürü Serop Amca'ydı. Kulağa şurup gibi tınlıyordu. Anneme sormuştum, "Bu nasıl bir isim?" diye çocuk aklımca... "Nüfus kağıdında Selim yazıyormuş aslında ama biz Serop diyoruz. Kağıtta öyle yazması gerekiyormuş. Sen Serop Amca demeye devam et evladım..." diye açıklamıştı durumu. Garipti, sorgulamadım... Lakap kültürü yaygındı o zaman, öyle herhalde diye düşündüm.

Büyüdüm. Yazlığı sattık. Sevan'la iletişimim, 20 sene sonra Gezi Parkı eylemleri sırasında karşılaşmak üzere, ister istemez kesildi.

//

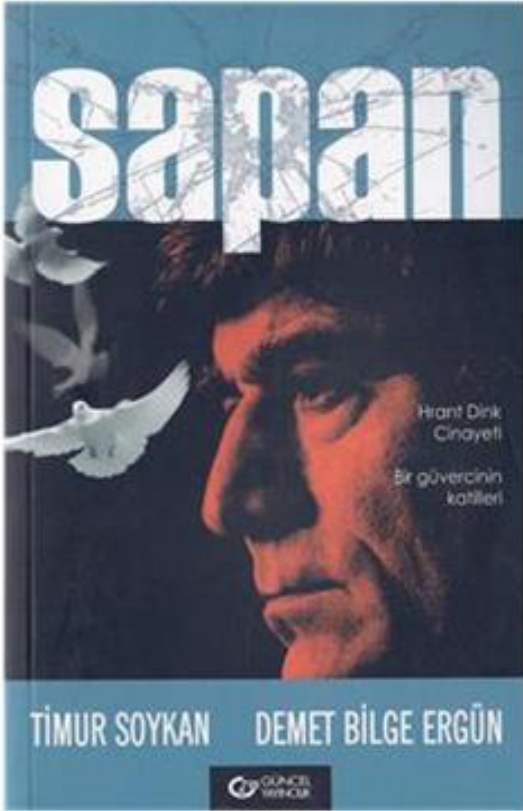
Belki de çocukluğumun
maç arkadaşları da
tüm yeteneğine karşın
kendilerine rahat futbol
oynatmayacağı apaçık belli
olan bu ülkede profesyonel
olma konusunda
kendilerini bir adım geri
çekti, daha gizli bir şekilde
hayatlarına devam ettiler.
Belki de endişeleri Taksim
Spor'lu Hrant Dink gibi
faili meçhul bir cinayete
kurban gitmekti...

Orta okulda sınıf arkadaşım Alen vardı. Çok iyi masa tenisi oynardı. Arad vardı, uzun süre sıra arkadaşlığı yaptık. İyi futbol oynamazdı, ama sorun değildi. Bir keresinde rulet hareketiyle çalım atayım derken, dirseğimle burnunu kırmıştım istemeden. Sonrasında futbola veda etti Arad, zaten pek de niyeti yoktu devam etmeye, su topçuydu o. Lisede bir başka Sevan'la tanıştım. O günlerin en iyi sağ beki Cafu'ydu. Sevan, net iki Cafu ederdi. Hele ki, taç kuralının olmadığı halı saha maçlarında kenardaki duvarla ver kaç yapıp attığı bir gol vardı ki hâlâ aklımdan çıkmaz. Böylesine yetenekliydi.

Çocukluğumda, okulumda, mahallemde, halı sahada hep bir Ermeni vardı yanımda, hayatımda. Televizyon karşısına geçip maç izlediğimde bir eksiklik fark ediyordum. Sahada hep Hakan, Kemalettin, Tarık, Mehmet, Gökhan, Metin vardı... Voleybolda, masa tenisinde, basketbolda da... Neredeydi Sevan, Rudi, Arad, Alen? O kadar yetenekli çocukluk arkadaşlarım vardı, hiç mi biri ya da bir başkası profesyonel sporcu olamazdı?

Sonra öğrendim ki, bir Garo varmış Sarıyer'de oynamış, bir dönem kaleci Aleksan'la Şişli Spor'da oynamışlar sonrasında. Ama gariptir ki 80'lerden sonra yeşil sahalarda bu isimlere rastlamak mümkün değildi. Bir kaç oyuncu alt liglerde, Taksim Spor'da vardı ve belki hâlâ da vardır adı Hrant olan, nüfus kağıdına Fırat yazdırmak zorunda olan. Sonra Aras Özbiliz geldi Beşiktaş'a. Bakırköy'lüydü, benim gibi, çocukluğumdaki arkadaşlarım gibi... Ajax'ta oynamıştı. Belli ki yetenekliydi. Beşiktaş'a transfer oldu. Umutlandım, bir şeylerin değişebileceğini düşündüm. Geldiği ilk gün maruz kaldığı ırkçılığı şaşkınlıkla takip ettim. Özellikle de tribün lideri Alen olan bir takımın taraftarlarından (yapmayanları tenzih ederek) bunu beklemiyordum. Çok fazla forma şansı bulamadı, bir süre başka takıma kiralandı, son dönemde de takımdan ayrılması gündemde. Aras, her şeye rağmen cesaret edip sadece futbol oynamak için Türkiye'ye geldi. Kulüp kanalından başka fazla kimseye ve kimseyle konuşmadı. Belki de çocukluğumun maç arkadaşları da tüm yeteneğine karşın kendilerine rahat futbol oynatmayacağı apaçık belli olan bu ülkede profesyonel olma konusunda kendilerini bir adım geri çekti, daha gizli bir şekilde hayatlarına devam ettiler. Belki de endişeleri Taksim Spor'lu Hrant Dink gibi faili meçhul bir cinayete kurban gitmekti...

Kitaplarda 'Hrant Dink'...

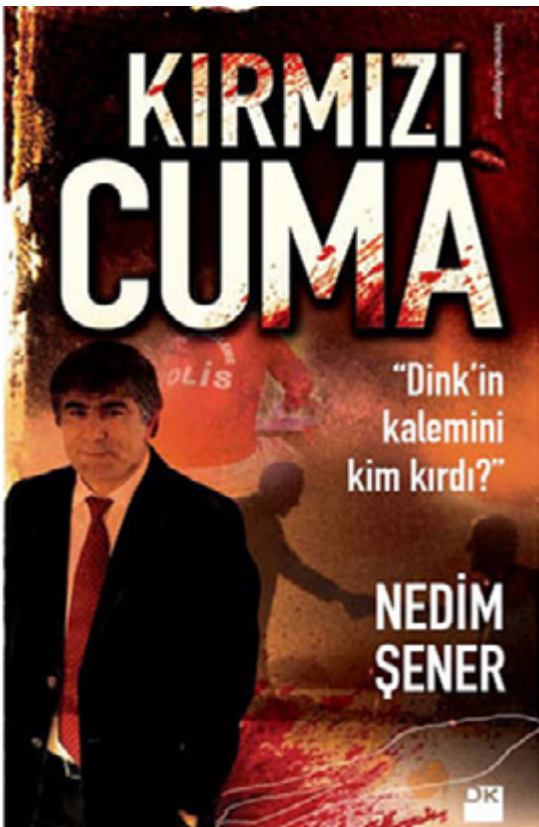
Sapan

Yazar: **Timur Soykan, Demet Bilge Ergün**

Yayınevi: **Güncel Kitap**

Baskı Yılı: **2007**

Sayfa Sayısı: **323**

Kırmızı Cuma

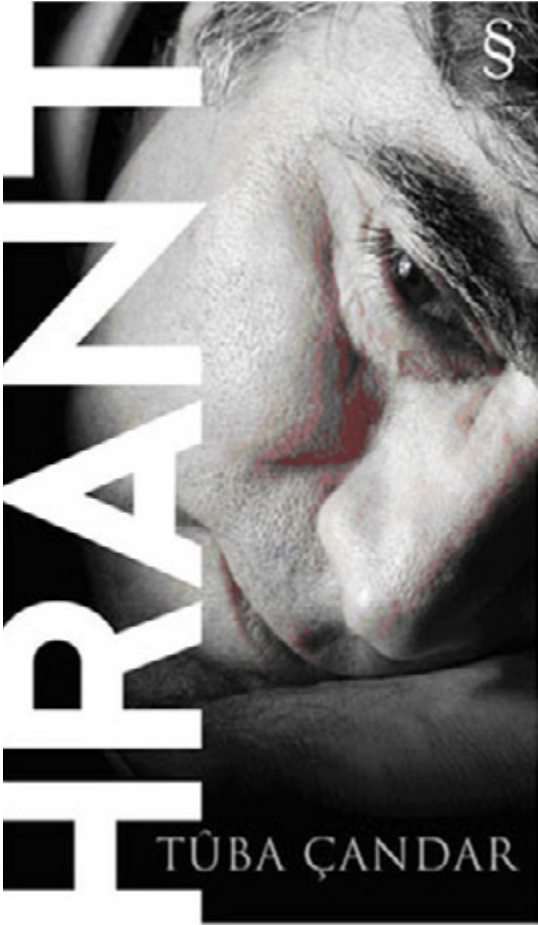
Yazar: **Nedim Şener**

Yayınevi: **Doğan Kitap**

Baskı Sayısı: **2011**

Sayfa Sayısı: **512**

Kitaplarda 'Hrant Dink'...

Hrant

Yazar: **Tuba Çandar**

Yayınevi: **Everest Yayınları**

Baskı Yılı: **2010**

Sayfa Sayısı: **736**

Hrant Dink'in Katline 2015 Perspektifinden Bakmak

Yazar: **Kolektif**

Editör: **Ramazan Gezgin, Serdar Koçman,**

Mahmut Konuk

Yayınevi: **Ütopya Yayınevi**

Baskı Sayısı: **2014**

Sayfa Sayısı: **312**

Kitaplarda 'Hrant Dink'...

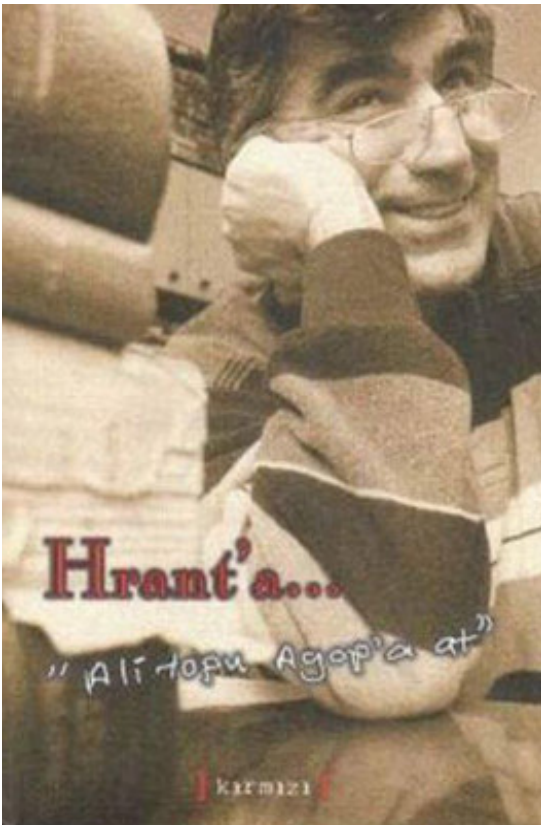
Hrant Dink Cinayeti

Yazar: **Kolektif**

Yayınevi: **Profil Kitap**

Baskı Yılı: **2009**

Sayfa Sayısı: **128**

Hrant'a... Ali Topu Agop'a At

Yazar: **Kolektif**

Yayınevi: **Kırmızı Yayınları**

Baskı Sayısı: **2007**

Sayfa Sayısı: **340**

Kitaplarda 'Hrant Dink'...

Hrant Dink Cinayeti / Medya-Yargı-Devlet

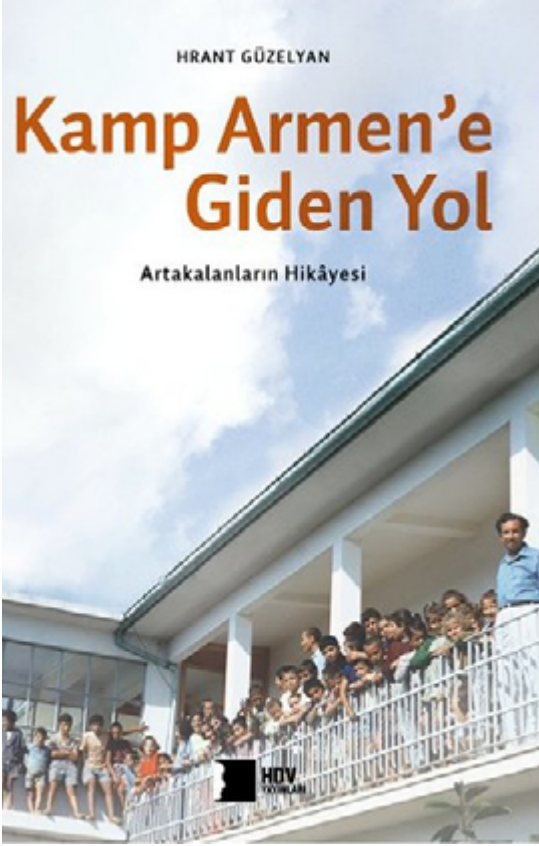
Yazar: **Kemal Göktas**
Yayınevi: **Güncel Yayıncılık**
Baskı Yılı: **2009**
Sayfa Sayısı: **336**

Utancı Duyuyorum! Hrant Dink Cinayetinin Yargısı

Yazar: **Fethiye Çetin**
Yayınevi: **Metis Kitap**
Baskı Sayısı: **2013**
Sayfa Sayısı: **376**

Kitaplarda 'Hrant Dink'...

Kamp Armen'e Giden Yol - Artakalanların Hikayesi

Yazar: **Hrant Güzelyan**
Yayınevi: **Hrant Dink Vakfı Yayınları**
Baskı Yılı: **2016**
Sayfa Sayısı: **120**

İki Yakın Halk İki Uzak Komşu

Yazar: **Hrant Dink**
Yayınevi: **Hrant Dink Vakfı Yayınları**
Baskı Yılı: **2008**
Sayfa Sayısı: **116**